

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

יש כל מיני נורמות, כל מיני סטיגמות, כל מיני דוגמות וכל מיני מוסכמות שכל זמן שאתה כבול בתוכן אתה לא יכול להתפשט הלאה. כל החסידות היתה התפשטות ממסגרות. כל ההתנגדות היתה בעצם פחד מהדבר הזה, חשש לאן יכולה להוביל היציאה מהמסגרות. הרי מסגרות הן מסורת, המסורת היא קדושה — אוי ואבוי להתפשט מהמסגרות! אבל אם רוצים להתפשט הלאה, להביא גאולה, צריך להתפשט מהמסגרות הישנות.

[מתוך השיעור 'הפשטה לשם התפשטות']

יתרו תשפ"ב

יתרו ה'תשפ"ב

- 04** **אדמת קדש**
נקודה מעובדת
זיכור המדמה – ממשה למשיח
- 05** **עלית האנושות ממדע לתורה**
המהפכה הרביעית
שלבי התפתחות המדע יידע האנושי
עד ללימוד תורה
- 08** **הפשטה לשם התפשטות**
השקת הספר "החכמה מאין תמצא" (ח"ב)
הפשטת האלקות כדי להגיע להתפשטות
ופריצה קדימה
- 21** **"אנכי ה' אלקיך"**
קדושת לוי
פרצוף פירושם ל"אנכי ה' אלהיך"
- 24** **ירקות שביעית**
דבר השמיטה
המחלוקת אם יש עולם אצילות
- 26** **הסיפור החסידי**
המהר"ש מסלונים
מי צריך לפייס את מי?
- 28** **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
ברכות ליום הולדת 60
ולארגון 'שפרה ופועה'
- 29** פֶּאֶזֶר לְיִצְחָק
שֹׁפֵט אֶחָד תִּכּוֹן לְעַד
רְזִי יִסְפֵּר לָנוּ עַל דְּרָכָיו בְּקִדְּשׁ
שֶׁל הַעֲרָף מְקַאֲצֵן

העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה נצח | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי **נפלאות** היקרים, בתוך כל בית ישראל. לפניכם **גליון חדש ומלא בכל טוב** לפרשת **יתרו**, עם התוועדויות, דברי תורה וחסידות ו**סיפורים חסידיים** לכל המשפחה. **מה בגליון?**

הגליון פותח ב**שיעור קצר וטרי** שנמסר טלפונית בט"ו **בשבט** - שיעור מתוק **הממשיך את המהלך מהשיעור סולם עלית האנושות** שהתפרסם בשבוע שעבר ומבאר את **התפתחות המדע-ידע האנושי בחמישה שלבים**: ממדעי הטבע למדעי הרוח ומשם לחקירה אלקית, נגינה ולבסוף - לימוד תורה. **פשוט ויפהפה - אל תחמיצו.**

השיעור המרכזי בגליון הוא חלקה השני של ההתוועדות לרגל **השקת הספר "החכמה מאין תמצא"**. את העיון במחלוקת **הרמב"ם ורבי חסדאי קרשקש** בנוגע ל**ידיעת השלילה מול ידיעת החיוב** מתרגם הרב למהלך של **הפשטה הקודמת להלבשה**. כדי להביא את אור ה' לעולם כולו **צריך להתפשט מכל המסגרות הכובלות** - אך לשם כך זקוקים לרוח הקדש ולהתפשטות הגשמיות של משה רבינו, שדווקא הוא המסוגל לצאת מכח המדמה ולהפוך אותו ל"אדמת קדש". בעומק, מוסבר כאן **החידוש הגדול של החסידות** (וממילא מובנת מתוכו גם **סיבת ההתנגדות**). זהו **שיעור עמוק וארוך**, אך חשוב מאין כמוהו - **כדאי להתאמץ. אוהבים סיפורי צדיקים?** מלבד מדור ה**סיפור החסידי** האהוב - שהשבוע יספר על בעל ההילולא של י"ט שבט, **רבי שמואל מסלונים** - תוכלו לקרוא **במדור לילדים** על **רבי מנחם מענדל מקאצק** ועל דרך עבודתו והדרכתו את חסידיו. **לא לילדים בלבד...**

שבת שלום ומבורך,
המערכת

רוצה להבין את השיעור טוב יותר?

שיעורי העמקה ב**נפלאות**

חפשו ביוטיוב - **עלון נפלאות**

או בקול הלשון 03-6171111 - להקיש *7 ואז קוד 924350

נקודה

מעובדת מתוך השיעור

אדמת קדש

לתת לתורה לבושים-הסברים חדשים. אכן, בעומק, דווקא ההפשטה הגמורה של משה רבינו היא המאפשרת לו את ההתפשטות הנדרשת לכל הנפשות, לכל המקומות ולכל הזמנים שיבואו. משה רבינו "פושט צורה ולובש צורה" – דווקא מתוך ההפשטה מכל המסגרות והתבניות הוא מסוגל ליצוק את דבר ה' גם למקומות הנמוכים ביותר. עצם ההתגלות בסנה ממחישה נקודה זו: האש הבושרת בלי לאכול היא "אש של מעלה", המופשטת מכל צורה ואחיזה בחומר, ואילו הסנה הוא הדימוי הנמוך והקוצני ביותר דרכו מתגלה השכינה. "הסנה איננו אכל" – ה' יתגלה באותו מקום, על הד סיני, ויתן למשה ולאנשיו בכל הדורות את הכח לזכך את עולם הדימויים ולגלות בו את ה'. בסופו של דבר צריכה תורת-משה להגיע לעולם כולו – החל מקיום שבע המצוות "מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה" ועד להבאת כל העולם לעבודת ה' שכם אחד. מימוש היעוד הזה דורש משה רבינו לבאר את התורה בשבעים לשון ולהשתמש בכל הדימויים העומדים לרשותו. אז, בגלגולו האחרון של משה, כמשיח, הוא לא יפרוש מן האשה – את "צלם אלהים" המתגלה אליו בזכות התפשטות הגשמיות הוא יבטא דרך ה"דמות" שלה, והיא תשמש עבורו משל ודימוי להשתקפות האלקות בעולם ("הוא ימשל בכ"). כך, דווקא על ידי השחרור המלא שלו מכת המדמה, הוא יזכה להפוך אותו ל"אדמת קדש" – לזכך ולקדש את עולם הדימויים ולבנות בית מקדש (בגימטריא "אדמת קדש הוא!") בו שורה השכינה ואליו נוהרים כל באי עולם.

במראה הסנה, ההתגלות הראשונה של ה' למשה, הוא נצטווה "של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא". כדי לזכות לנבואתו המיוחדת – נבואת "זה הדבר אשר צוה הוי'", באספקלריא המאירה – נדרש רבן של כל הנביאים להתפשט לגמרי מהגשמיות, להשיל את הנעלים המחברות אותו לקרקע המציאות, לשלול את כל התארים והדימויים עליהם נעולה התודעה האנושית. הזהר הקדוש מסביר שכאן נצטווה משה לפרוש מן האשה, המחברת את האיש למציאות העולם. אמנם תפקידו של משה רבינו אינו לצאת מן העולם אל האלקות – הנבואה במראה הסנה שמה קץ להתבודדותו של משה במדבר והפכה אותו שליח להביא את דבר ה' אל בני ישראל השקועים בגלות מצרים וגם, ולהבדיל, אל פרעה הרשע. אחרי כל ההפשטה – משה צריך להלביש את דבר ה' כך שיובן בעולם. בסופו של דבר, זהו תפקידו המהותי של משה רבינו גם כנותן התורה, כאשר עליו להוריד "תורה מן השמים" ולהביא אותה להבנה ויישום בעולם התחתון; גם כבונה המשכן, שתפקידו להוריד את השכינה לתחתונים; וגם כמנחיל התורה לנצח על ידי התפשטותו מדור לדור ("אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"), כשבכל פעם צריכים

שיעור

סולם המדע והידע

עלית האנושות ממדע לתורה

קיצור מהלך השיעור

ישום **המהפכה הרביעית** – הפצת התורה לאומות העולם – מבטא את **עלית האנושות** בסולם: מבני־אדם לבני־נח, מבני־נח לבני־אברהם, מבני־אברהם לבני־יצחק, מבני־יצחק לבני־יעקב (הכל לפני ההגעה למדרגת ישראל). החידוש הנפלא הזה – שנלמד בשבוע שעבר – מתבטא גם ב**עלית המדע־הידע** האנושי בחמשה שלבים: מדעי הטבע, מדעי הרוח, חקירה אלקית, נגינה ותורה.

עוסקים גם בגמילות חסדים (אלטרואיזם, חסד ללא שמעורב בו אינטרס), כשאברהם מחדש גם את האמונה באֵל אחד (אמונה ללא שיתוף־עירוב נוסף), בני־יצחק עוסקים ב'עבודה' ביראה ובשמחה ובני־יעקב הם גוים שעוסקים גם בתורה (המהפכה הרביעית). חמש המדרגות מכוונות כנגד נפש־רוח־נשמה־חיה־יחידה – נפש־רוח הם ה"שרש" (הבסיס המשותף לכולם) ונשמה־חיה־יחידה הם ה"תוספת".

בסיום השיעור (שנדפס בפני עצמו) דברנו על ה"יתמהמה"^ד של המשית, והסברנו שהוא מתעכב כדי לחבר שני "מה" – "מה רבו מעשיך

בשבוע שעבר^א דברנו, כפרק נוסף בנושא 'המהפכה הרביעית'^ב, על חמש מדרגות של עלית האנושות: הבסיס עבור כולם הוא להיות בני־אדם (שקבל שש מצוות, המבטאות את תיקון החברה) ובני־נח (לו נוספה מצות אבר מן החי, שהיא כבר חריגה 'רוחנית' מתוך הטבע). אחר כך מגיעים שלשת האבות ומלמדים את האנושות כולה על שלשת העמודים עליהם העולם עומד – גמילות חסדים, עבודה ותורה.^ג בני־אברהם

נרשם ע"י איתאל גלעד. לא מוגה. ט"ו שבט תשפ"ב – טלפנית.

א שיעור ד' שבט – פורסם בגליון בשלח.

ב נושא שמתבאר מאז התוועדות כ"ד טבת ע"ה – וראה בנקודה המעובדת שנדפסה בגליון הקודם.

ג אבות פ"א מ"ב; זהר ח"א קמו, ב.

ד חבקות ב, ג.

מסבירים שבני אדם הם יותר מדעי הטבע ובני נח הם מדעי הרוח, האנושות. [זה הסבר למה לאדם אסור לאכול בשר^א, כי הוא חלק מהטבע, ומתי שיש אנושות נבדלת מותר לאכול בשר?]
אפשר להסביר ככה. הרמז שאלה "מה" ו"מה" – מדעי הטבע ומדעי הרוח. המשיח "מתמהמה" כדי לחבר אותם, לחבר את אדם ונח, ה"שרש" של כל האנושות – בתוך ה"שרש" גופא יש נפש ורוח שצריך לחבר.

מצד אחד נח גם קדם את מדעי הטבע בהמצאת המחרשה^ב – כשהמציא את הטכנולוגיה. אפשר לומר שטכנולוגיה היא ממוצע בשביל לעלות ממדעי הטבע גרידא למדעי הרוח – לקחת את הטבע שישמש את הרוח, לרתום אותו לצורך הרוח. על נח כתוב "זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו"^ג. כנראה במדעי הטבע לבד יש יסוד העפף, העצבות, ונח טיפוס שמח ("זה ינחמנו", "כאיש אשר אמו תנחמנו"^ד, בחינת "אם הבנים שמחה"^ה) – מכניס קצת חיות ל"מעשנו" (כפי שהכניס את החיות לתבה כו').

אברהם – תיאולוגיה

אם יש את שני התחומים האלה כנגד אדם ונח – מה הלאה? מהם התחומים שכנגד האבות? פשוט מה אברהם אבינו חידש במדע-הידע האנושי. הבסיס של הדרוש הזה הוא המונחים בלועזית, אז נגיד את המושג בלועזית – אברהם הוסיף את התיאולוגיה. זהו בדיוק החידוש של אברהם אבינו – חקירה אלוקית, הוא חקר את האלקות.

שלש המדרגות האלה – שתי ה"שרש" והראשונה של "התוספת" – הן על דרך עולמות-נשמות-אלקות^ט, רק שהנשמות כאן

הן בלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך^ה ו"מה גדלו מעשיך הוי' מאד עמקו מחשבתך"^ו – וקשרנו זאת לענין מדעי, חיפוש התיאוריה-שלהכל שמחברת את המקרו-קוסמוס ("מה גדלו") עם המיקרו-קוסמוס ("מה רבו"). נוסף לענין הזה עוד נדבך, המחבר את תחומי המדע השונים לעלית האנושות כולה. נסביר את חמש המדרגות – אדם, נח, אברהם, יצחק, יעקב – גם ביחס ללימוד, לענין האנושי בבריאה:

מאדם לנח – מדעי הטבע למדעי הרוח (מדעי האנושות)

היום באקדמיה מחלקים את המדעים למדעי הטבע ומדעי הרוח. מדעי הטבע הם גם פיזיקה, גם כימיה, גם ביולוגיה – כמובן מגיע לתחומים כמו רפואה, גם השלכה של מדעי הטבע – הכל קשור למדרגת אדם, "דרך ארץ קדמה לתורה"^ז, ללמוד ולהיות בקי במדעי הטבע. אבל נח, ש"מצא חן בעיני הוי"^ח, מסמל את האנושות. בלועזית מדעי הרוח הם ההומניות (Humanities) – דברים שנוגעים לאנושות-לאנושיות, לאדם, לנפש. המושג מדעי הטבע הוא תרגום מדויק מאנגלית (Natural sciences), אבל מדעי הרוח הם לא תרגום מהאנגלית^ט – המקצועות ההומניים היינו דברים שנוגעים לאנושות, לאדם, לנפש. גם הכינוי מדעי הרוח הוא בסדר, אבל הווארט הוא שאלה מדעי האנושות שנוגעים לנח. לשון הכתוב היא "רוח חן", מדעי הרוח שייכים לנח (ה"רוח" בתוך הנרנח"י) – "נח מצא חן בעיני הוי".

השאלה שלנו היתה למה מייחדים את האנושות עם נח וקוראים לכולם בני-נח ולא פשוט בני-אדם? חוץ מהפשט, שהיה מבול ואחר כך יש שבעים משפחות שיצאו ממנו, כעת אנחנו

יא רש"י על בראשית א, כט.

יב רש"י על בראשית ה, כט.

יג בראשית ה, כט.

יד ישעיה סו, יג.

טו תהלים קיג, ט.

טז כש"ט (קה"ת) אות א.

ה תהלים קד, כד.

ו שם צב, ו.

ז ויקרא רבה ט, ג; תנא דבי אליהו רבה פ"א.

ח בראשית ו, ח.

ט אך זהו שם התחום בגרמנית – Geisteswissenschaften.

י זכריה יב, י.

בדרגה גבוהה – דווקא הטעמים כנגד החיה^{כב}. אנחנו עובדים כעת על ספר על ארבע המהפכות, ובהשגחה פרטית בדיוק כתבנו על הנקודה הזו בסוף הפרק של המהפכה השנייה. כתוב^{כג} שעל אף שבלמוד תורה "מה אני בחנם אף אני בחנם", על לימוד הטעמים מותר לקבל שכר. הנקודה הזו שייכת ליסוד של הקדושת לוי^{כד}, קבלת תענוג-שכר בשביל לגרום נחת רוח לה'. כך גם במוזיקה צריך לקבל נחת רוח כדי לעשות תענוג לה'. כל העבודה היא "ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים"^{כה} – לעשות לה' נחת רוח. הנחת רוח לה' היא לשיר לו, אבל גם אני הכי נהנה מזה. אחרי הנגינה של יצחק מגיעים ליעקב, שכבר לומד תורה – אתערותא דלעילא. גם על הנקודה הזו כתבנו בתוספת האחרונה לפרק על המהפכה השנייה, על אתערותא דלעילא שבאה ממקום שאין אתערותא דלתתא מגיעה לשם, זהו ה"חנם" האמתי. אבל בשביל ה"חנם" האמתי הזה צריך את המוזיקה, את הנגינה. "כנגן המנגן" של אלישע "ותהי עליו יד הוי"^{כו}. "יד הוי" היא יוד, כמו "פותח את ידך"^{כז}, "אל תקרי 'ידך' אלא יודיך"^{כח}. השויון הזה – בין המושג עבודה, שנשמע משהו קשה, לנגינה, שהיא הכי כיף שיכול להיות – הוא עיקר הווארט, עיקר החידוש כאן.

ולסיכום:

אדם	טבע	מדעי הטבע	נפש
נח	אנושיות	מדעי הרוח	רוח
אברהם	חסד-אמונה	חקירה אלהית	נשמה
יצחק	עבודה	נגינה	חיה
יעקב	תורה	תורה	יחידה

עדיין אינן נשמות ישראל אלא רק מדרגת הרוח של כל האנושות. על האדם כתוב "ויהי האדם לנפש חיה"^{כט}, נפש, והתרגום "לרוח ממללא" כבר רומז לנח. אחר כך בא אברהם, שהוא החוקר האלוקי. אם נותנים מלים בעברית – מדעי הטבע, מדעי הרוח וחקירה אלקית.

יצחק ויעקב – נגינה ותורה

כל הדרוש עד כאן היה בשביל להגיע לעיקר – התוספת של יצחק. איזה תחום – כללי מאד, כמו שלשת הראשונים – שייך לו? ברגע שמגיעים ליעקב זה שוב נעשה פשוט – יעקב הוא תורה, סוג אחר לגמרי של ידע. אבל איזה ידע שייך ל'עבודה'? יצחק הוא עמוד עבודת ה'^ל, החיה שבנפש בנרנח^ל, המקיף הקרוב, "מטי ולא מטי"^ט. חיה היא לשון חיות, מה שמחיה ממש (יותר מרוח החיים של נח). לא הדגשנו מספיק שיצחק הוא הנותן את עיקר החיות בכל העסק כאן.

כאן עיקר הווארט של הדרוש: פשוט שעיקר העבודה – גם מושג העבודה בתורה וגם כחלק מההתבוננות החסידית – הוא מוזיקה. מעל החקירה האלקית, של אברהם, באה המוזיקה, הנגינה. עיקר העבודה בבית המקדש, "עבדת עבדה"^כ, הוא נגינת הלויים. כך ברור אצל דוד, כשמתואר בדברי-הימים^{כא} שהוא ייסד את העבודה, מאד מודגש שפנימיות העבודה היא השירה – החלוקה של המשוררים וכו'. הנשמה, שהיא עדיין עולם הבריאה, היא חקירה אלקית. אבל העליה לאצילות היא כבר בעשיית מוזיקה. ממילא, הרבה יותר גבוה מתיאולוגיה, מחקירה אלקית – כדי להגיע לה', להגיע לתורה, צריך לעבור דרך הנגינה. בתוך התורה גופא הנגינה היא הטעמים, טעמי תורה, שהם

כב ראה ע"ח ש"ח פ"א; מ"ח מסכת בריאת א"ק פ"ב משניות ג"ז.

כג נדרים לז, א.

כד ראה גם מדור קדושת לוי וארא.

כה זהר ח"ג ז, ב.

כו מלכ"ב ג, טו.

כז תהלים קמה, טז.

כח הקדמת תקו"ז ז, ב; תקון סט (קו, א).

יז שם ב, ז.

יח זהר ח"א קמו, ב.

יט זהר ח"א טז, ב; סה, א; ח"ב עב, א; רסח, ב; ח"ג קסד, ב.

כ במדבר ד, מז. רש"י שם.

כא דברי הימים א פט"ו.

הפשטה לשם התפשטות

קיצור מהלך השיעור

הרמב"ם ורבי חסדאי קרשקש נחלקו האם אפשר לדעת את ה' רק בידיעת השלילה או גם בידיעת החיוב. בהשקת הספר "החכמה מאין תמצא", שעוסק בחקירה האלקית של שתי דמויות המופת הללו, הוסבר כי שתי הדעות משלימות זו את זו, כאשר השלילה מזככת את התפיסה האנושית הראשונה מסיגי עבודה-זרה והחיוב מבטא את החידוש המיוחד של עם ישראל. בשיעור שלפנינו – חלקה השני של ההשקה – מקבלים הדברים עומק קיומי נוסף – הכל מתוך התבוננות בציווי הראשון של ה' לחשה, "אל תקרב ה' של נעליך מעל רגליך כי המקום אשר אתה עמד עליו אדמת קדש הוא".

בפרק א השלילה והחיוב מוסברים כהפשטה והלבשה, ומוסברת באריכות ובעומק הנקודה העיקרית של השיעור – כי דווקא ההפשטה הראשונה מאפשרת התלבשות בלבושים רבים ומגוונים ומתוך כך התפשטות למרחבים חדשים. פרק ב מדגיש את הצורך – העדין והמסוכן – להשתחרר מכל המסגרות המסורתיות כדי למלא את השליחות שלנו לעולם כולו. פרק ג משווה בין "של נעליך" האמור במשה רבינו ל"של נעלך" האמור בתלמידו יהושע בן נון, ומחדד כיצד דווקא ההפשטה המוחלטת של משה רבינו היא המאפשרת את הקידוש השלם של המציאות התחתונה. יודגש שבשיעור המקורי הוספות רבות שלא נדפסו כאן לקוצר היריעה.

בידיעת החיוב. אפשר לומר שזהו לוז המחלוקת. איפה רמוזה בתורה, בפרשת שבוע, הזיקה של משה רבינו לשלילה, הקביעה שבשביל להתקרב לה' צריך לשלול? זהו בעצם פסוק מפורש וחשוב שמופיע במראה הסנה – המראה הראשון של משה רבינו, הנבואה הראשונה שלו:

א. הפשטה לצורך התפשטות

"של נעליך" – ידיעת השלילה

שיטת הרמב"ם היא שביחס לקב"ה תתכן רק ידיעת השלילה, ועל כך חלק רבי חסדאי קרשקש ואמר שאפשר להתייחס לקב"ה גם

משה"א¹). החידוש הוא שבתוך העשה, בתוך ה"כך", יש גם לאו. העשה בעצמו הוא עשה שכולו אומר לאו – "של". יש כאן "לשון נופל על לשון" בשתי מלים קצרות, אל-של.

הכתב והקבלה מביא פירוש יפה בדרש המלה "הלם" – מלשון הלאה, במובן של התפשטות. הוא אומר שהלאה הוא גם במקום, כמו "גש הלאה"²; גם בזמן, כמו "מהיום והוא והלאה"³; וגם בנפש-בשכל – התקדמות בשכל להשגה יותר עמוקה, עליה בקדש מחיל אל חיל, "צדיקים אין להם מנוחה"⁴, "ילכו מחיל אל חיל"⁵, שאדם "מתפשט בעניונו" (ממעמדו ומצבו השפל למעמד חשוב ונכבד").

למה אומרים זאת? אם, בעזרת ה', ניתן איוו כותרת לשיחה שלנו הערב היא משהו על משקל 'התפשטות לשם התפשטות', או 'להתפשט כדי להתפשט'. מה אמרתי? מה פירוש להתפשט? מהי התפשטות? זו מלה מאד חשובה, שלפי הזהר גם קשורה בעצם למראה הסנה עצמו, שהרי ה' קרא למשה "משה משה"⁶, ומכאן דורשים בזהר הקדוש ש"אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"⁷.

איך משה מתפשט בכל הדורות? איך אפשר לומר על הרמב"ם "ממשה עד משה לא קם כמשה"⁸? אמרנו שגם רבי חסדאי הוא משה – הרמב"ם הוא ה"לא" של משה (ידיעת השלילה) ורבי חסדאי הוא ה"כך" של משה (ידיעת החיוב). איך משה מתפשט מדור לדור? עכשיו נשתמש בעוד מלים, שעוד לא אמרנו – "לא כך", ידיעת השלילה וידיעת החיוב, היינו הפשטה והלבשה. יש ביטוי, שכולנו מכירים, "פושט צורה ולובש

כתוב "והנה הסנה בער באש והסנה איננו אכל"⁹. משה רבינו רואה זאת ואומר "אסרה נא ואראה את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה"¹⁰. כשהוא מתקרב ה' אומר לו "ויאמר אל תקרב הלם של נְעֻלְיָךְ מעל רגליך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא"¹¹.

בפירוש "של נעליך מעל רגליך" מביאים¹² מונח מאד חשוב, שמשמש גם בספרי החקירה וגם בספרי החסידות – התפשטות הגשמיות. ה' רוצה ממשה רבינו שיתפשט מהגשמיות שלו, ואומר שרק אז הוא יוכל להתקרב אליו, להשיג את נבואתו המיוחדת, נבואת "זה הדבר אשר צוה הוי"¹³, נבואת אספקלריא המאירה¹⁴. שאר הנביאים רואים "במראָה"¹⁵, נבואת "כה אמר הוי"¹⁶, אבל משה צריך להגיע לנבואה המיוחדת שלו, "במראָה ולא בחידת"¹⁷, והדבר אפשרי רק על ידי "של נעליך מעל רגליך", התפשטות מהגוף. ההתפשטות מהגוף, "של נעליך", כוללת גם שלילת כל מה שנתפס ב"משיגי הגוף"¹⁸ – זו הדרך לידיעת השלילה.

הפשטה והתפשטות-הלבשה

עוד לפני "של נעליך" ה' אומר למשה "אל תקרב הלם"¹⁹. בעל אור החיים מדייק בפירושו על הפסוק שיש כאן את היסוד של "לא" קודם ל"כך", לאו קודם לעשה (בסוד "לא כן עבדי

נרשם ע" איתיאל גלעד. לא מוגה. אור ליכ' טבת תשפ"ב – כפ"ח.

א שמות ג, ב.

ב שם פסוק ג.

ג שם פסוק ה.

ד רבינו בחי" עה"פ.

ה שמות טז, טז וילב; לה, ד; ויקרא ח, ה; ט, ו; יז, ב; במדבר ל, ב (וראה ברש"י); לו, ב.

ו זהר ח"ב פב, ב. וראה סוכה מה, ב.

ז במדבר יב, ו.

ח שם פסוק ח.

ט נוסח "אני מאמין" – העיקר השלישי (ומשמש בריבוי ספרי חקירה וחסידות).

י "אל תקרב הלם" ר"ת אתה ושאר האותיות שוות בן-עמרם, ששוה גם "איש האלהים".

יא במדבר יב, ז (בין פסוקי יחוד נבואת משה שנזכרו לעיל).

יב בראשית יט, ט.

יג שמואל"א יח, ט.

יד ע"פ ברכות סד, א.

טו תהלים פד, ח.

טז שמות ג, ד.

יז ע"פ תקו"ז תקון סט (קייב, א). וראה גם זהר ח"ג רטז, ב.

יח פתגם עממי. ראה אג"ק ח"ז אגרת א'תתקצו; פרדס יוסף שמות ד, ב.

שנאמר בחליצה, אחד שלא רוצה לייבם), נאמר בקנין ("שלף איש נעלו"¹³, במגלת רות) ונאמר בנבואה (כאן). הסימן הוא קין – קנין-יבום-נבואה. משה רבינו משרש הבל¹⁴, שהוא-הוא הבל, מזדווג כאן עם "שלוף", רשימו של קין. קין הוא באמת הלבשה, אבל הלבשה לא טובה, חומריות – קין עובד האדמה הוא אחד שקשור לחומריות, לארציות. משה רבינו הוא הבל, כמו "ואד יעלה מן הארץ"¹⁵, משהו מופשט, לא חומרי וגשמי. הנקודה הזו עולה רק מהסימן – צריך להפשיט את ה'קניניות'.

אבל הבאנו את שלשת הביטויים בשביל חידוש גדול שהמפרשים¹⁶ מסבירים: למה בכלל צריך להיות כתוב כאן "של נעליך מעל רגליך", בהדגשת הרגלים? כל אחד יודע שהנעלים הן על הרגלים! גם בחליצה כתוב בפירוש "וחלצה נעלו מעל רגלו". אבל בקנין כתוב "שלף איש נעלו" בלי המלה רגל. ואכן, בתרגום שם הנעל מתורגמת "נרתיק יד ימיניה!" חידוש חשוב, שצריך ללמד כשמלמדים ילדים מגלת רות. פירוש "נעל" הוא לא רק "בתי רגלים" אלא גם "בתי ידים" – כל אחד הוא נעל. מה אפשר ללמוד מכאן? אם יש דגש על פשיטת נעלי הרגלים דווקא, משמע שנעלי הידים הן בסדר. כל הקפידא כאן היא "של נעליך מעל רגליך" – אבל לא 'מעל ידיך'! איך יסביר זאת רבי חסדאי? "רגליך" הוא לשון הרגל. הרגלים (שכנגד נצח והוד) שייכות למוטבע (נה"י) והידים (שכנגד חסד וגבורה) למורגש (חג"ת). גם רבי חסדאי יסכים עם הרמב"ם שתארים של מוטבע, שהם בלי רגש – לא צריך לומר על ה'. את כל התארים שהם טבע, שהם רגלים, שהם הרגלים – צריך לשלוף. אבל תארים שהם ידים, שהם

צורה"¹⁷. הווארט שלנו הוא שבמלה התפשטות יש שתי משמעויות – או להוריד לבושים, "של נעליך", כשהלבושים יכולים להיות הגוף שלי וההתפשטות היא הורדת הגשמיות, ביטול הזיקה לגשמיות שהיא הגשמה. ההתפשטות הזו היא הפשטה, "לא" של הרמב"ם. אבל אחר כך יש "כן", הלבשה של רבי חסדאי, שהיא התפשטות אור השם (שם הספר שלו) בלבושים, במדות-תכונות חיוביות כמו שמחדש רבי חסדאי. הלבשה היא מדות, כי עצם המלה מדות היא לשון מדים. השם התלבש באור, "עטה אור כשלמה"¹⁸, וכך ברא את העולם, "עולם חסד יבנה"¹⁹. זו הלבשה והתפשטות. צריך את שניהם – צריך שההפשטה תהיה לפני ההלבשה, "פושט צורה" ואז "לובש צורה". צריך "של נעליך מעל רגליך", שלילה והפשטה, ואז משה יכול לגשת הלאה-הלם, להתפשט (כלומר, "אל תקרב הלם [לפני שתקיים] של נעליך מעל רגליך"²⁰).

לפשוט נעליים וללבוש כפפות

לפני שנמשיך להסבר את היחס בין הפשטה להתפשטות נאמר כאן עוד נקודה: רש"י אומר ש"של" היינו "שלוף" – לשלוף את הנעלים. שלפית הנעל נאמרה בתנ"ך בשלשה הקשרים – נאמר ביבום (כך הביטוי במפרשים²¹), הכוונה

ההתפשטות הזו היא הפשטה, "לא" של הרמב"ם. אבל אחר כך יש "כן", הלבשה של רבי חסדאי, שהיא התפשטות אור השם (שם הספר שלו) בלבושים

13 ד רות ד, ז.
 14 כה ראה תקו"ז סט. מבואר בשער הפסוקים שמות סימן ב; ע"ה שער הכללים פ"י. ראה מעין גנים תצוה הערה 1 (עמ' קיג).
 15 כו בראשית ב, ו.
 16 כז חזקוני, דעת זקנים ופענח רזא (וראה גם המובא בפרדס יוסף) עה"פ.

יט לשון הראשונים. ראה ספר הפליאה ד"ה "ויאמר אלהים ישרצו המים וגו'"; פירוש הראב"ד לספר יצירה (פ"ב מ"א); תחלת ספר החשק לר"א אבולעפיא, ובכ"מ.
 כ תהלים קד, ב.
 כא שם פט, ג.
 כב ראה מלבי"ם עה"פ.
 כג רבינו בחי"ם עה"פ דן. וראה תרגום יונתן על דברים כה, ט.

גם רבי חסדאי

יִסְכִּיחַ עִם
הַרְמַב"ם שְׁתָּאֲרִים
שֶׁל מוֹטְבַע, שֶׁהֵם
בְּלִי רִגְשׁ - לֹא
צָרִיךְ לומר עַל ה'!
אֲבָל תֵּאָרִים שֶׁהֵם
יָדִים, שֶׁהֵם אֲהַבָּה
וּרְגֵשׁ כֵּן אֲפֹשֵׁר
וְאִפְּי רֵאוּ לומר
עַל ה'

וההליכה לשלול שלל" – לא סתם הליכה אלא פריצה. אחד מכינויי המשיח הוא "בן פריצי" (כפי שדברנו לאחרונה^ז), "עלה הפדץ לפניהם"^{לא} – אם הוא פורץ הוא פושט. זו לא סתם פריצה, התפשטות סתם, אלא פריצה עם מטרה מוגדרת – לשלול שלל. אחר כך, בחז"ל, כמו "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" זו התפשטות בכלל, אבל כאן זו "הפריצה וההליכה לשלול שלל".

מה השרש של "של" [נעליך מעל רגליך]? לפי רש"י, ורוב המפרשים^{זב}, השרש הוא **נשל** – כמו "ונשל הברזל"^{זג}, כאשר ה־נ נופלת מהשרש – אבל יש מפרשים^{זד} שהשרש הוא **שלל**, הכי מתאים לידיעת השלילה של הרמב"ם שלנו, בעל ההילולא. גם בשרש **שלל** יש תופעה דומה, שתי משמעויות: מצד אחד, שלילה היא הוצאה ממישהו, מובן שלילי, אבל יש בה גם משהו חיובי – "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב"^{לה}. אני שולל – ומקבל שלל, עד שמקבל "שלל גוונים"^{לו}, כל גווני הקשת. יש גם להולך מישהו שוֹלֵל^{לז} וגם להשתולל. שייך לחינוך – יש ילד שמשתולל בכתה וגם מחוץ לכתה. או שזו הפשטה ("של נעליך"), 'יצאה מן הכלים', או התפשטות למרחב.

בפסוק "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב" – "אמרתך" היינו התורה בכלל וברית

אהבה ורגש – בדיוק מה שהוא מחייב – כן אפשר ואף ראוי לומר על ה'. לשיטתו, ניתן לתאר את הקב"ה בנעלי ידים.

זהו ווארט חשוב מאד, שנעלי ידים הם הלבשה טובה וצריך להפשיט רק את נעלי הרגלים. איפה רואים את ההבדל הזה? לכהנים בבית המקדש היתה מצוה לעיכובא של בגדי כהונה, בגדים-מדים שנותנים ביטוי והלבשה למדות, אבל לא היו להם נעלי רגלים, הם חייבים

לעבוד יחפים. [הרב הסביר פעם^{כח} שאחרי כל ההפשטה של הרמב"ם, בעינים של האדם הפשוט נשאר רק טבע קר ואכזר – הפוך על הפוך]. נכון, אז נשארות רק נעלי רגלים. צריך לשלוף את נעלי הרגלים כדי להדגיש את ההלבשה של המדות האלקיות, שהן גם אנושיות, כמו אהבה וחסד.

פשיטה לשלול שלל

שוב, כשאומרים שאדם מתפשט יכולים להיות שני פירושים – או שהוא מוריד-פושט לבושים, או שהאישיות שלו מתפשטת-מתרחבת הלאה, כמו "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא". האם יש בתנ"ך להתפשט במובן השני? שרש **פשט** חוזר הרבה בתורה, הרבה פֶשֶׁט. לפי הרד"ק בספר השרשים יש בשרש הזה, בלשון תורה, שני 'ענינים' שונים: הענין הראשון הוא המובן הפשוט – להוריד, להתפשט, כמו "של נעליך". לכן מפרשים התפשטות הגשמיות, כתוב על הנביאים שהם מתפשטים^{כט}. הענין השני הוא לפשוט-להסתער על עיר. המובן הזה הוא להתפשט הלאה, אבל הוא לא מופיע בצורת התפעל. הוא מסביר שפשיטה על עיר היא "הפריצה

ל מוצאי כ"ח חשון תשפ"ב.

לא מיכה ב, יג.

לכ ראב"ע, רשב"ם וחזקוני.

לג דברים יט, ה.

לד רבינו בחיי עה"פ (וברשב"ם עה"פ הביא את הפסוק "של תשלול לה" – רות ב, טז – אותו הוא מפרש ברות משרש שלל, ועיין בהערה על דבריו בחומש תורת חיים).

לה תהלים קיט, קסב.

לו ע"פ שופטים ה, ל.

לז ראה איוב יב, יז.

כח שמחת בית השואבה ח"י תשרי השת"א.

כט ראה שמואלי"א יט, כד.

ישראל עתידה להתפשט בכל הארצות^{מב}. למה משה רבינו כל כך רצה להכנס לארץ ישראל? הפירוש הרווח הוא שרצה לקיים את המצוות המיוחדות של הארץ, שלא יכול לקיים אותן בחו"ל^{מג}. אבל לפי מה שאומרים עכשיו, הטעם הפנימי שלו היה הרצון שארץ ישראל תתפשט. היות שהוא מופשט הוא יכול לגרום לארץ להתפשט. אם אתה רוצה להתפשט בלי הגבלה, בלי גבולות, שאף אחד לא יכול לעמוד נגדך – כמו "אין דבר העומד בפני הרצון"^{מד} – ובעצם לכבוש את כל העולם, צריך להיות מופשט. זהו עיקר הווארט שלנו עכשיו, שהפשטה היא תנאי להתפשטות.

יש שלבים, עד אין סוף. אני עכשיו נמצא בארץ, כבשתי את סיני, כבשתי את ירדן, לאט-לאט – ככל שאתה רוצה להתפשט הלאה צריך להתפשט-להפשיט יותר. ההפשטה לא נגמרת וכך גם ההתפשטות. צריך כל הזמן, תוך כדי ההתפשטות הלאה, עוד יותר להתפשט, עוד יותר לשלול. אם אני לא שולל עוד משהו – לא אוכל להשיג עוד משהו. יש אין סוף לשלילה – זה בדיוק הרמב"ם, כל הזמן לשלול עוד ולשלול עוד. ככל שיש אין סוף לשלילה ולהפשטה אפשר להתפשט הלאה בלי גבול.

שוב, לפי הרד"ק, השכל הפשוט, אין שום קשר בין שני המושגים. אבל אם מתבוננים הרבה מבינים את הקשר, שגם רמוז בפסוק באופן יפהפה: "אל תקרב הלם", ואם אתה כן רוצה להתקרב – "של נעליך". שוב, יש כאן לאו קודם לכן. כפי שהזכרנו, האור החיים מאריך בכך שיש כאן מקור שכל תורת משה רבינו היא לא לפני כן, לא-תעשה לפני עשה. הוא מקשה שלפי שכל היה צריך קודם לומר "של נעליך" ואז "אל תקרב הלם", ומסביר שכך סדר התורה בדווקא – קודם "לא" ואז "כן".

מב ראה ספרי דברים פ"א; פסיקתא רבתי פרשת שבת ונח ב; ילקו"ש ישעיהו תקג.
מג סוטה י"א.
מד ראה זהר ח"ב קסב, רע"ב.

מילה בפרט^{לח}. כתוב^{לט} שהטעם הפנימי של ברית מילה – היסוד של שמירת הברית ותיקון הברית – הוא "פושט צורה ולובש צורה". בברית מילה נותנים לך צורה חדשה, והיא מטביעה בך יכולת לקבל כל פעם צורה אחרת. אכן, "של" היא מלה חשובה מאד, שעוד נראה את הסוד שלה לפי המפרשים.

התפשטות המלכות

שוב, לפי הרד"ק אלה שני עניינים שונים באותו שרש, בלי קשר ביניהם, אבל לפי ענינו, הווארט שרוצים להסביר הערב, יש קשר הדוק בין שני העניינים – בשביל להתפשט הלאה צריך להתפשט. "אל תקרב הלם – של" – בשביל כן להתפשט, כן להגיע עד הלום, להגיע למלכות, צריך שלילה. מהי מלכות? התפשטות אין סוף, זהו בדיוק הביטוי. מלכות מקומית, מלך שמסתפק בלשבת בשקט במדינה שלו, בלי דחף להתפשט הלאה – הוא לא מלך, זו לא מלכות, לא שוה. מטבע המלכות, "הלום", הוא הרצון, הדחף, להתפשט. בלשון חז"ל, בלשון הרמב"ם, התפשטות המלך היא מלחמת הרשות^מ – "המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להרחיב גבול ישראל ולהרבות בגודלתו ושמעו"^{מא}. מי מתפשט? משה רבינו מתפשט, וגם ארץ

מלך שמסתפק
בלשבת בשקט
במדינה שלו, בלי
דחף להתפשט
הלאה – הוא
לא מלך, זו לא
מלכות, לא שוה

לח שבת קל, א; מגילה טז, ב.
לט שפת אמת תזריע תרנ"א ד"ה "ביום השמיני".
מ בפשט "מלחמת הרשות" היא בניגוד ל"מלחמת מצוה" ("מלחמת שבעה עממים ומלחמת עמלק ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם"), אך "רשות" בחז"ל מובנה גם מלכות, כך שיש להמליץ שדווקא "מלחמת הרשות" – ההתפשטות הלאה – היא מהותה של המלכות.
מא הלכות מלכים פ"ה ה"א.

מתוך המסגרות. מאד יפה, יש בספר יהושע פסוק מקביל ל"של נעליך" – שמיד נדבר עלו באריכות – שאחריו כתוב "יריחו סָגַרְת וּמְסָגַרְת"מ, יריחו מסמלת את המסגרות. השתמשנו בכל מיני מילים וביטויים, אבל המלה המקורית שלו חשובה מאד – מסגרות, שאדם סגור, הוא 'נעול' על משהו, "נעליך", הוא סגור על משהו וזה סגור אותו ומונע ממנו את היכולת להתפשט בחפשיות.

תיקון הלבושים – מ"עור" ל"אור"

אפשר לדרוש שהסגירות הזו, שלא נותנת לאדם להתפשט, היא התרגום של צרעת, "סגירו"מ. המצורע באמת סגור^{מח} – מחוץ לישוב, מחוץ לאהל, מחוץ למחנה. המציאות של אדם בתוך מסגרות היא באמת חולי, צרעת. צרעת היא מחלת עור. הש"ך על התורה מסביר שב"של נעליך" ה' אמר למשה "שיפשוט חומרו ויתלבש במלבוש זך" – שוב רואים כאן שהמטרה של הפשטה היא הלבשה. בעצם זהו תיקון חטא אדם הראשון. כמו שמובא גם בתניא^{מט}, לפני החטא היה לאדם לבוש של **חשמל** (בגימטריא **מלבוש**) ואחרי החטא הוא הוחלף ב"משכא דחויא", עור הנחש (שנקרא גם **נשל**, השרש של "של" לפי רוב המפרשים, כנ"ל). הקב"ה אומר למשה "של נעליך מעל רגליך" – הוא רוצה שהוא יחזור למצב טרום-חטא, ללבוש החשמל. מי עשה זאת? רבי מאיר, שבספר התורה שלו היה כתוב "כתנות אור" ב"א

יש כל מיני נורמות, כל מיני סטיגמות, כל מיני דוגמות וכל מיני מוסכמות שכל זמן שאתה כבול בתוכן – אתה לא יכול להתפשט הלאה

ב. לצאת חל המסגרות הסר מסגרותיך!

מהן נעלים? מה צריך לפשוט? מהי התפשטות הגשמיות, חוץ מידיעת השלילה של הרמב"ם? יש כל מיני נורמות, כל מיני סטיגמות, כל מיני דוגמות וכל מיני מוסכמות שכל זמן שאתה כבול בתוכן – אתה לא יכול להתפשט הלאה. קודם כל צריך

לשאול – טוב להתפשט או לא טוב להתפשט? באיזו חסידות אוהבים את המלה התפשטות? איז'ביצא. מאיפה הוא לקח זאת? מהרבי שלו, הרבי ר' בונם, שלמד זאת מהפסוק הזה גופא, מ"של נעליך"מ. כל הווארט שלנו היום הוא בעצם ווארט של רבי בונם. רבי בונם אומר שהאדם נעול – נעול בכל מיני נורמות, כל מיני מוסכמות – ואם אתה רוצה להתפשט אתה צריך להשתחרר, וזו ההוראה ב"של נעליך": הרבי ר' בונם ז"ל אמר: מאד היה ישר בעיני להיות ב'סאלע' [טרקלין] גדולה עם מטות ו'קנאפעס' [ספות קטיפה יקרות] ושולחנות ערוכים עם יין וצלי ואינדיקעס' [תרנגולי הודו] ולומר מעט תורה. ומי שמבקש לישון – שישן קצת, ויאכל צלי וישתה יין, ולומר עוד דברי תורה מעט. באמת, הוא טוב ככה, כי כשלוקחין הכל למקום הצריך – הוא טוב מאד. ואין צריך להיות סגור, רק יוכל להתפשט בכל הדברים ולקחת אותם לפה. ולמשה רבינו ע"ה אמר השי"ת, "של נעליך" – 'הסר מסגרותיך!', רק להיות מתפשט בכל, ולוקח למקום הראוי.

כשראיתי את הווארט הזה מאד שמחתי בו, כי הוא ממצה את כל השיעור. הרבי ר' בונם משתמש במלה "סגור", אומר ש"אין צריך להיות סגור" וש"של נעליך" היינו לצאת

מו יהושע ו, א.

מד ויקרא יג, יא ועוד.

מח ראה באורך גם **מעין גנים** ח"ג פרשת מצורע.

מט פ"ב.

נ ספר הליקוטים כי תשא פל"ד. ובכ"מ.

מה חשבה לטובה עניני שבת (מכון הר"מ לזין עמ' צט) – הובא בקול מבשר שמות אות ג"ב.

העור בשביל להתלבש באור. איפה כתוב שצריך לצאת מכל הנורמות, לא להיות נורמלי? במאמר הראשון של "באתי לגני"^{נד} – שעוד מעט לומדים, ב"י שבט – בו הוא מסביר שצריך לצאת מהנחות העולם. הוא מדבר שם גם על התפשטות הנביאים מבגדיהם. צריך לצאת מהנורמות, מהסטיגמות, מהדוגמות – כל הדברים האלה יכולים להיות לבוש. צריך לצאת מכל הלבושים, ואז אתה מקבל את הלבוש שנקרא "אדמת קדש", או סוד החשמל, שכולך מתלבש בחשמל, חש ומל.

האש האפלה שבווערת בסנה

דברנו הרבה פעמים^{נז} על הרמוז ש"ישראל שוה "רואה ואינו נראה", דבר שאתה לא רואה אותו. כמו שמדברים במדע החדש-חדש על 'אנרגיה אפלה' וכיו"ב – אנרגיה שמתפשטת ללא גבול, עוברת הכל, שום דבר לא עוצר אותה. למה? כי היא מופשטת לחלוטין.

מהו מראה הסנה בכלל? "הסנה בער באש והסנה איננו אכל". המדרש^{נח} מסביר שהאש כאן אינה אש של מטה. יש שש אשות^{נח}, והאש כאן היא האש של מעלה, אש השכינה, אש גבוהה מאד, שלא מתעצמת ומתערבת בשום דבר^{נח} ולכן לא מכלה אותו. מסבירים שאש דגילה מכלה כי בכל אופן היא אחד מארבעת היסודות, יש לה צורה, והצורה הזו פושטת צורה ולובשת צורה – יש לה זיקה לצורות אחרות, הצורות הן מאותו סוג, היא לא מופשטת לחלוטין, לכן היא נאחזת בעץ, במה שהיא נוגעת בו, ושורפת אותו. כנראה משה ראה את החומר החשוך, החושך של הרמב"ם, האנרגיה האפלה. האש הזו לא נוגעת ולא פוגעת, לכן "הסנה בער באש והסנה

נד מאמר ד"ה "באתי לגני" תש"י סעיף ה.

נה ראה **אשא עיני** מאמר "מה רבו מעשיך הוי" באור ד. ובכ"מ.

נו שמות רבה ב, ה.

נז יומא כא, ב.

נח ראה לשון בעל השב שמעתתא בהקדמתו (בשם האר"ז ל).

במקום "כתנות עור" ב"ע^{נא}. נעל, יותר מכל בגד אחר, עשויה מעור. השלילה של נעלי העור היא במגמה שהעור השלילי יתהפך ל"אדמת קדש" (כמו שמסיים הש"ך את דבריו, וכמו שעוד נסביר באריכות) – שהכל יתהפך למלבוש של חשמל. אם כן, כל התורות של הבעל שם טוב על סוד החשמל וחש-מל-מל^{נב} הן בעצם הקדמה לנבואת משה רבינו באספקלריא המאירה. גם **חשמל** הוא **מלבוש** – משה צריך לשלול את המלבוש של העור ולקנות לעצמו את המלבוש הקדום, של האור, שהוא הוא המלבוש של ה' בבריאת העולם – "עטה אור כשלמה".

לפי ההסבר הזה, יש כאן איזה רמז לזיהוי בין משה רבינו ורבי מאיר^{נב}. מקובל שרבי מאיר הוא רבי מאיר בעל הנס, שהוא בעצם למעלה מהטבע. הטבע הוא עור ב"ע ו"כתנות אור" היינו שהוא מלובש – אבל מלובש באור, אור מאיר.

יציאה ממצרי הקדושה

גם בקדושה יש מיצרים דקדושה ויש יציאת מצרים. קדושה היא תורה ומצוות. יש מצרים, וכל זמן שאתה לא מתפשט מהמצרים אתה לא יכול להתפשט הלאה – לא במקום, לא בזמן ולא בנפש. כמו שאמרנו שהלאה היינו גם במקום, גם בזמן וגם בנפש. אתה כבול. צריך לצאת מהנורמות. צריך להיות מופשט. עם ישראל בתוך ארץ ישראל רוצה להתפשט לכל העולם – לשם כך צריך להיות מופשט.

בעצם, כל החסידות היתה התפשטות ממסגרות. כל ההתנגדות היתה בעצם פחד מהדבר הזה – חשש לאן יכולה להוביל היציאה מהמסגרות, הרי מסגרות הן מסורת (מסגרת-מסורת לשון נופל על לשון), המסורת היא קדושה – אוי ואבוי להתפשט מהמסגרות! אבל אם רוצים להתפשט הלאה, להביא גאולה, צריך להתפשט מהמסגרות הישנות – לפשוט את

נא בראשית רבה כ, יב.

נב כש"ט (קה"ת) אות כח.

נג ראה שיעורים אור לי' סיון ור"ח תמוז ע"ח.

להוריד את הבגדים הצואים – זו ההפשטה – ואז יש ממילא את ההלבשה של אור החשמל, על ידי שמורידים את העור עם ע, את המשכא דחויא.

שליחות לכל העולם

[שאלה: דברנו על הפשטה והתפשטות. אם רוצים התפשטות של ישראל בעולם, צריך להגיד שצריך הפשטה של כל הסיפורים הלאומיים שלנו והחוויה הלאומית שלנו שנוכל לשווק את התורה לכל העולם?] זו הנקודה שרצינו לומר כשהזכרנו ש־ישראל בגימטריא **רואה ואינו נראה** – שנהיה משהו מופשט. אמרנו שבקדושה יש מצרים דקדושה, כל מיני דברים שכאילו טובים – אבל

לא נותנים לך להתפשט. אתה מוגבל בתוכם, אתה בסטיגמות, דוגמות, מוסכמות, מסגרות – כל המלים שאמרנו. אם הסיפורים האלה עושים לך סטיגמה, נורמה, דוגמה – כל המרעין בישין... תכל'ס, זהו משהו עדין ביותר. זו בדיוק הנקודה שרצינו להמחיש, כמה עדין – להתפשט בשביל להתפשט. צריך להיות ניצוץ של משה רבינו כדי לעשות זאת נכון, אבל זו העבודה של **"של נעליך מעל רגליך"**, ה"בראשית". בשביל המהפכה הרביעית^{טז} שלנו, להגיע לכל העולם, ודאי חייבים לעשות זאת.

הזכרנו מפרשים ש"של" משרש **נשל** או **שלל**. הרשב"ם ועוד מפרשים משרש **שלך**, שקשור גם ל־שלח. הרבי מדבר על שליחות. הרמב"ם היה שליח וגם רבי חסדאי היה שליח

כל החסידות
היתה התפשטות
ממסגרות. כל
ההתנגדות היתה
בעצם פחד
מהדבר הזה –
הרי מסגרות הן
מסורת, המסורת
היא קדושה – אוי
ואבוי להתפשט
מהמסגרות! אם
רוצים להתפשט
הלאה, להביא
גאולה, צריך
להתפשט
מהמסגרות
הישנות

איננו אכל".

עוד לא עשינו את הגימטריא: כמה שוה **"של נעליך מעל רגליך"**? **"בראשית"**, המלה הראשונה של התורה. כלומר, יסוד התורה שלנו הוא **"של נעליך מעל רגליך"**. סוף התורה, **"לעניני כל ישראל"**, שוה **"והנה הסנה בער באש"**. בסוף משה מביא את כולנו לדאית מראה הסנה הבער שלו. יש המון הסברים בחז"ל ומפרשים מה המשל של הסנה, משהו טוב (כגון סמל של עם ישראל בגלות^{טז}) או משהו לא טוב (קוץ וקליפה)^{טז}.

תרגום אונקלוס ל"של נעליך" הוא **"שרי סינך"**^{טז} – לשון נופל על לשון עם סנה והר סיני. פלא שלא ראיתי אף

אחד שמציין זאת. יש הרבה פירושים למראה הסנה, אבל לפי הדיוק הזה הפירוש הוא שכמה שרוצים לבער את הסנה – לפשוט את הנעל, את ההלבשה – הוא נשאר. כמו שעוד נסביר, אדמו"ר הזקן מלמד שכאשר הצדיק גמור עושה את לבו חלל, מתפשט לגמרי מהיצר הרע (בגימטריא **"בער באש"**), היצר עצמו הופך לטוב – זו ממש אותה נקודה. כמו שהזכרנו, הסנה־הקוץ הוא סמל של מחשבות זרות, או עוד דברים שלא מצד הקדושה. ב"הסנה איננו אכל" הכוונה שלא צריך לבער את עצם המהות שלו, אלא על ידי שמבערים אותו, את ההלבשה החיצונית, השקרית, ה"חיזו דהאי עלמא"^{טז}, הוא נשאר בקדושתו, "אדמת קדש". צריך

נט ראה במדרש לעיל הערה נו.

ס ר"ב על שמות ג, ב; אדרת אליהו והכתב והקבלה על דברים לג, טז.

סא ראה גם ספר השרשים לרד"ק שער סאן.

סב זהר ח"ב ריא, ב.

סג נושא ארבע מהפכות מדובר רבות החל מהתנועות כ"ד טבת ע"ה. ראה גם בנקודה המעובדת 'ארבע המהפכות' בגליון בשלח ובשיעורי ז' שבט (נדפס שם) וט"ו שבט (נדפס לעיל בגליון) השתא.

מעל רגלך", לשון יחיד. הבדל שני שאצל משה רבינו כתוב "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא" ואצל יהושע כתוב "כי המקום אשר אתה עמד עליו קדש הוא", בלי "אדמת". איך מסבירים המפרשים השונים?

זהר: משה פרש מן האשה

לגבי ההבדל הראשון מסבירים, באופנים שונים, שלמשה רבינו יש שתי הפשטות – זהו היחוד של נבואת משה רבינו, שצריך לפשוט שתי נעליים – ואילו ליהושע רק הפשטה אחת. רבינו בחיי, שמסביר את כל הענין של הפשטת הגשמיים, אומר שאצל יהושע נשללו רק מקצת הדברים הגשמיים ואילו אצל משה נשללו יותר מהם, ומביא שמה נצטווה גם לפרוש מהאשה. הוא מביא את הפסוק שמובא בגמרא^א על ציווי ה' למשה לפרוש מהאשה, "ואתה פה עמד עמדי"^א – פסוק שנאמר רק אחרי מתן תורה. אבל לפי הזהר הקדוש – בהרבה מקומות^ב – ה' מצוה למשה רבינו לפרוש מן האשה כבר כאן, עוד לפני יציאת מצרים. לפי רבינו בחיי זהו הפירוש "על דרך השכל" (בעוד בפירושו "על דרך הקבלה" הוא מביא משהו אחר), אבל בזהר זהו ההסבר להבדל בין "נעליך" של משה ל"נעלך" של יהושע. משה רבינו נצטווה לפרוש גם מהגוף הצמוד (הגוף שלו) וגם מהגוף היותר מרוחק (הגוף של אשתו) – שום קשר לגוף בכלל, רמב"ם^ג למהדרין מן המהדרין.

למה על פי פשט יהושע לא נצטווה לפרוש מן האשה? בזהר כתוב שהוא לא בדרגת משה רבינו, פני חמה, אלא רק פני לבנה. יש מי שמוסיף נופך^ג ומסביר שההבדל בין החמה ללבנה הוא שהחמה מאירה מכל צד והלבנה רק מצד

לעם ישראל. שליח צריך להתפשט הלאה, ולשם כך הוא צריך להתפשט מההגדרות הראשונות שלו. בשביל התפשטות, יכולת לדבר עם כל אחד ואחד חפשי, צריך להתפשט מהלבושים. בפועל עדיין הולכים עם לבושים שחורים – מה אפשר לעשות... [אולי זו האנרגיה השחורה-אפלה]. התרגום של "משיתהו"^ד, מקור השם של משה, הוא "שחלתייה", צרוף אותיות שלח לשלות (כמו למשות) היינו להוציא – גם להתפשט וגם להוציא-לשלול שלל, להוציא ממישהו ולקחת לעצמך.

[הצמח צדק בדרך מצותיך^ה מביא את המהר"ל שאומר "ומזה בעצמו שהוא פשוט אין דבר נבדל ממנו"^ו]. כן, זו אותה נקודה.

ג. "של נעליך" ו"של נעלך" – משה ויהושע

בין משה ליהושע

יש עוד משהו דומה ל"של נעליך וגו'" בתנ"ך? אותו ביטוי, כמעט מלה במלה, כתוב אצל יהושע בן נון, תלמיד משה – כבר חז"ל^ז מציינים זאת, ואחריהם רבים מהמפרשים על הפסוק אצלנו. משה ויהושע הם פני חמה ופני לבנה^ח. אצל משה-החמה כתוב "של נעליך מעל רגלך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא" ואצל יהושע-הלבנה כתוב "של נעלך מעל רגלך כי המקום אשר אתה עומד עליו קדש הוא"^ט.

יש כמה הבדלים בין הביטויים. ההבדל העיקרי הוא שאצל משה כתוב "של נעליך מעל רגלך", לשון רבים, ואצל יהושע כתוב "של נעלך

^א סד שמות ב, י.

^ב סה מצות האמנת אלוקות פ"ג ופ"ד. שרש מצות התפלה פכ"ט.

^ג סו הקדמה שניה לספר גבורות ה'.

^ד סז תנחומי שמות יט ותצוה ט. שמות רבה ב, ו. זהר ח"ג קמח, א.

^ה סח ב"ב עה, א.

^ו סט יהושע ה, טו.

^ז ע שבת פז, א.

^ח עא דברים ה, כז.

^ט עב זהר ח"ב רכב, א; ח"ג קמח, א (העוסק בפירוש בהשוואה בין משה ליהושע, כדלקמן בפנים); קפ, א.

^י עג כלי יקר.

החידוש הוא שה' ברא את הרע לא כדי להעביר, לא תכל'ס, אלא כדי שיתהפך - אך אי אפשר שיתהפך בלי שתגמור אתו

שולל את הרע – "של נעלך" – עד שנדמה לו שאין לו יותר רע, אבל באמת עמוק-עמוק בתוך הלא-מודע שלו, בתת-מודע, עדיין נשאר משהו. לכן הרע שלו לא התהפך לטוב. זהו ווארט מאד חשוב בספר התניא, שאצל "צדיק גמור", שבאמת שלל את

הרע בתכלית, הרע עצמו מתהפך לטוב. זהו חידוש, הייתי חושב ש"את רוח הטמאה אעביר מן הארץ"^ט – רע מעבירים. אבל החידוש הוא שה' ברא את הרע לא כדי להעביר, לא תכל'ס, אלא כדי שיתהפך – אך אי אפשר שיתהפך בלי שתגמור אתו. נשמע כמו אין בין יש ליש^פ, פושט צורה ולובש צורה. הרע הזה צריך ללבוש צורה אחרת לגמרי, של קדושה.

זהו גם ההסבר העמוק בדברי המלבי"ם למה אצל משה רבינו כתוב "אדמת קדש" ואצל יהושע לא כתוב "אדמת". אצל משה רבינו, בו כתוב "של נעליך" מכל וכל, להתפשט לגמרי גם מכח המדמה, לשלול אותו – כח המדמה מתהפך ל"אדמת קדש".

יש קשר בין פירוש הזהר להסבר הזה? כן – כח המדמה הוא האשה. איך אנחנו יודעים? מסבירים תמיד^{פא} שפנימיות הפסוק "והוא ימשל בך"^{פב} היא שהאשה היא מקור כל המשלים, כל הדימויים של כח המדמה (כך גם מוסבר^{פג} שהאשה היא הדמות, כח המדמה, בתוך "בצלמנו כדמותנו"^{פד}). שאר הנביאים לא נצטוו לפרוש מהאשה. אדרבא, "והוא ימשל בך", דרך כח המדמה. אפשר לחשוב שלמשה אין יותר כח המדמה. אבל לא, כמו שכתוב בתניא – ברגע שאין לו יש לו, ברגע שאין לו כח המדמה נמוך יש

עט זכריה יג, ב.

פ סידור עם דא"ח נא, ד; מאמרי אדה"ז הקצרים מגילה ד"ה "ענין מה בין חסידי" עמ' שדמ. ובכ"מ.

פא **שכינה ביניהם** עמ' לח, ובכ"מ.

פב בראשית ג, טז.

פג זהר ח"ג לה, ב. ע"ח שכ"ה דרוש א (מ"ב).

פד בראשית א, כו.

אחד. כך יהושע, צריך להתפשט מהגשמיות שלו רק מצד אחד, הצד השכלי, כדי לא למנוע ממנו את הנבואה לה הוא צריך לזכות, אבל עדיין קיים אצלו הצד השני – שהוא קורא לו הצד החומרי, ותיכף נסביר אותו עוד – שקשור לאשה. משה רבינו הוא

חמה, מאיר מכל הצדדים, לכן הוא צריך לפרוש גם מן האשה. יש מי שאומר^{טו} משהו יותר פשוט: משה רבינו כבר קיים מצות "פרו ורבו" (לדעת בית שמאי^{טז}) – כמודגש כאן בזהר – ויהושע לא (שהרי עוד לא היה לו בן^{טז}). לכן, אדרבא, הוא מצווה לא לפרוש מן האשה.

מ"כח המדמה" ל"אדמת קדש"

מה העומק? כל המפרשים אומרים אותה נקודה, אבל המלבי"ם כאן אומר זאת הכי יפה – תסתכלו בו. הוא מסביר ש"של נעליך", לשון רבים, הוא לא רק פרישה מתאוות העולם הזה, הגראבקיטי של העולם הזה, אלא גם מכח המדמה. שאר הנביאים רואים את ה' במרָאָה, דרך כח המדמה (לשון אדמה, חומריות, כמו שהוא כותב), "וביד הנביאים אדמה"^{טז} (נבואת "כה אמר הוי'", ב"כ הדמיון). אבל "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא... ומרָאָה ולא בחידות ותמונת הוי' יביט" – הוא רואה באספקלריא המאירה, "זה הדבר אשר צוה הוי'". לכן הוא צריך לפשוט שתי נעלים – גם את הגשמיות הזיקה לתענוגי בני אדם וכיוצא, וגם את עצם כח המדמה שלו.

איך בתניא^{טז} מדברים על מישהו כמו משה רבינו? קוראים לו "צדיק גמור", לעומת "צדיק שאינו גמור". מה ההבדל? "צדיק שאינו גמור"

עד מגלה עמוקות פרשת שמות (ד"ה "בפירוש קראקש").

עה יבמות פ"ו מ"ו.

עו סוטה לה, א.

עז הושע יב, יא.

עח פ"ו.

די דומה, שנאמר אותה במילים שלנו – אצל משה רבינו ביצוע הציווי הוא בדרך ממילא, הוא במדרגה שלא צריך לומר שעשה כמו שאמרו לו. מה הקשר למה שהסברנו? בלשון שלנו, מי שזוכה לשלמות שתי ההפשטות, כמו משה רבינו, כבר כל כך בטל לאלקות – בטל בעצם – שמקיים כל מצוות ה' במודעות טבעית, בלשונו. יהושע, שהוא רק הפשטה אחת, עדיין מודעות אלקית – הוא בהבדלה מהמודעות העצמית הראשונה שלו. בכל אופן, ביהושע צריך לומר שעשה מה שה' אמר לו – לא שהוא ה'. אצל משה רבינו ה"של נעליך מעל רגליך" ו"ואתה פה עמד עמדי", אתה נמצא אתי לגמרי, אין צורך לומר "ויעש משה כן". קודם חשבתי בעצמי שודאי שלא צריך לומר על משה שהוא עשה זאת. אחר כך הופתעתי שיש כמה מפרשים שגם אומרים כך. מכאן אפשר ללמוד שכאשר אומרים שמישהו עשה בדיוק מה שצריך – זה לא בדיוק השבח הכי גדול. יש פרומקייט טבעית, שהוא טוב, ויש פרומקייט שאינו השבח העיקרי. יש כאן מקור יפה להבדל בין קיום מצוות במודעות אלקית לקיום מצוות במודעות טבעית¹⁹, בדרך ממילא.

אפשר לומר גם בצורה אחרת: כל הענין של משה רבינו הוא "לא כן" – "לא" ואז "כן", "אל תקרב אלם" ואז "של נעליך מעל רגליך", הלאו קודם לה, כמו שהבאנו מאור החיים הקדוש. אצל יהושע לא כתוב את ה"לא", "אל

לו כח המדמה בקדושה. לכן כתוב בזהר שכאשר אין לו אשה למטה יש לו אשה למעלה, השכינה שנקראת "כלת משה" (פנימיות המלכות, רחל, כפי שהיא למעלה¹⁹), ורמז: "[ואתה פה] עמד עמדי" שוה רחל). משה התפשט מהגוף – אין לו גוף? הרי יש לו גוף. כך, הוא התפשט מהמדמה – אין לו? יש לו! ברגע שהוא התפשט מהמדמה הוא הופך לקדש. גם המדמה שלו וגם הגוף שלו הם עכשיו "אדמת קדש"¹⁹. יש משהו ב"אדמת קדש" שהוא יותר עד אין סוף מסתם "קדש" שכתוב ביהושע.

"אדמת קדש הוא" עולה בגימטריא בית המקדש (861) – משה זכה, בהר סיני, מקום קבלת התורה, להשראת בית המקדש ממש.

שוב, הווארט הוא ש צריך להתפשט (הפשטה) בשביל להתפשט (התפשטות). ככל שאתה יותר מופשט, יותר שלילה, אתה מקבל בסוף יותר שלל, עד שלל צבעים. הווארט כאן הוא

ששתי הפשטות הן כמו מינוס-מינוס ששוה פלוס – כבר מקדש את האדמה (אדמה בגימטריא 1, קדושת האדמה היינו הארת שער הנון של הבינה לה זכה משה), את כח המדמה.

"ויעש יהושע כן"

יש עוד שינוי בהמשך הפסוק. בסוף הפסוק של יהושע כתוב "ויעש יהושע כן". המפרשים²⁰ שואלים למה אצל יהושע כתוב שעשה כמו שנצטוו ואצל משה לא. הם מפרשים בצורה

19 פה שער מאמרי רשב"י פרשת בראשית.
20 ורמז: צפרה (אשת משה) ועוד אדמת קדש (הביטוי שבעצם רומז לה עצמה) שוה אשה "פנים ואחור".
21 הטור הארוך, צרור המור, אברבנאל, מלב"ם.

19 פה בספר הטבע היהודי (עמ' לו ואילך) מוסבר שמשה רבינו הוא מודעות אלקית ואהרן הכהן הוא מודעות טבעית (ובאהרן כן נאמר – במדבר ח, ג; וראה גם ויקרא ח, לו – "ויעש כן"; ויצוין שגם במשה ואהרן יחד נאמר – שמות ז, י וי – "ויעשו כן"), ויש ליישב (דוק עוד לקמן בפנים). הכל תלוי בפירוש המושגים מודעות אלקית ומודעות טבעית. אפשר לפרש את משה בבחינת "זה", שיש גילוי ה' פשוט, בלי שום לבוש – ואז האלקות היא המודעות הטבעית שלו עצמו – ואילו המודעות האלקית היא ראיית ה' מחוצה ל, דרך אספקלריא שאינה מאירה, בחינת כה. אבל אפשר להסביר – כמו שמוסבר שם – שמעלת "כה" היא שהאלקות מתלבשת בלבוש קרוב אלי, ובעצם מתלבשת בתוכי – אני עצמי המשל – ואז כן מודעות טבעית.

אפשר לחשוב שלמשה אין יותר כח המדמה. אבל לא, כמו שכתוב בתניא – ברגע שאין לו יש לו, ברגע שאין לו כח המדמה נמוך יש לו כח המדמה בקדושה

סגולת כל הלאוין של התורה היא כדי שה'כנים' ייעשו בדרך ממילא - שנזכה להגיע למודעות טבעית במודעות האלקית שלנו

הבעש"ט אמר שיחקור זאת בזמן המסוגל לך, במנחה של ערב שבת. אז הוא עלה בעולמות, ובהיכל בעלי התוספות לא ראה שום פגם על אותו יהודי, אבל בהיכל הרמב"ם הוא ראה עליו את הפגם. התברר שהתלמיד היה צדיק גדול, ובאמת כבר 16 שנה פרש מאשתו, אבל פעם אחת היה צריך כסף לשם הכנסת

כלה, מצוה גדולה, והוא לקח את תכשיטי אשתו ומשכן אותם ובסכום שקבל עשה את המצוה. אכן, לפי הרמב"ם מי שפורש מאשתו אסור לו להשתמש בתכשיטיה, כי הוא כמו מי שמודר הנאה מאשתו לחלוטין, אף על פי שלא נדר בפה. היות שהוא השתמש בתכשיטיה, משכן אותם, נקרא שבא על אשת איש – ברגע שהוא פרש היא (ותכשיטיה) כבר אשת איש לגביו. כך הרמב"ם פוסק, ולכן הבעש"ט ראה את הסימן הזה על מצחו והרחיק אותו. סיפור מבחיל את הרעיון. מה הבעש"ט עשה? הוא רצה להתווכח עם הרמב"ם, להוכיח לו שלא כך ההלכה, אבל הוא לא יכול לבד – אז הוא קרא לר"ף ולרא"ש שיצטרפו אליו, ושלשתם יחד התווכחו עם הרמב"ם עד שהוא נכנע והודה^{צב}. וברגע שהוא הודה ההלכה הזו נמחקה מכל הספרים שלו בעולם – ולא נשאר זכר, ואז ירד הסימן ממצח התלמיד והכל בסדר.

רציתי מאד לספר זאת לכבוד היארציית של הרמב"ם... בכל אופן, מה הקשר של הסיפור הזה לנושא שלנו? הפרשה מן האשה היא הפשטה ותכשיטי האשה הם הלבשה. אם אתה פורש, רוצה להיות מופשט 'עד הסוף', אז אתה 'מודר הנאה' מהלבשה, מאשתך, שהיא המשל והיא היא סוד הלבשה. לכן בהתחלה יוצא לפי הרמב"ם, כביכול, שאסור שום תכשיט – שום

תקרב ה'לם", כי הוא כבר היה שם^{פט} (יש מפרשים^צ שלפחות ברגל אחת היה, עמד ביריחו) – בהתחלה לא כתוב בו "אל" ובסוף כתוב בו "ויעש יהושע כן". הווארט הוא שאצל משה אין "כן" בפני עצמו, רק יחוד של "לא כן". כנראה שאצלו ה"לא" מבטל את הישות בתוך ה"כן".

מכך אפשר ללמוד שסגולת כל הלאוין של התורה היא כדי שה'כנים' ייעשו בדרך ממילא – שנזכה להגיע למודעות טבעית במודעות האלקית שלנו (כלומר בקיום המצוות. מצוות הן אלקות) – ה"לא" מחדיר בטול ב"כן".

המשיח לא יפרוש מאשתו

נספר סיפור לסיום. בשבחי הבעש"ט יש סיפור מאד מענין שאפשר לשייך לכל הנושא שלנו, סיפור שקשור לרמב"ם דווקא^{צא}: היה אחד מהתלמידים החשובים של הבעש"ט, לא כתוב מי, שבדרך כלל הוא קרב אותו מאד. פעם אחת כשהוא הגיע הבעש"ט פתאום לא קרב אותו, אלא ממש דחה אותו שוב ושוב – עד שהוא נפל ברוחו והרגיש חייב אינם חיים. הוא בקש מגיסו של הבעש"ט, רבי גרשון מקיטוב, לברר על מה ולמה והבעש"ט אמר שראה על מצחו סימן של איסור אשת איש, ר"ל. התלמיד טען שהדבר אינו נכון, ואדרבא – אפילו מאשתו הוא פרוש כבר 16 שנה! רבי גרשון גם היה בעל רוח"ק וידע בחכמת הפרצוף, והוא אמר לבעש"ט גיסו – אני לא רואה על המצח שלו שום דבר! סימן שמה שאתה רואה הוא משהו דק מן הדק, לא אשת איש כפשוטו בכלל, ועליך לשאול בשמים מהו הסימן הזה.

פט הטור הארון.

צ פירוש הריב"א.

צא שבחי הבעש"ט מהדורת "מעיונותיך" סיפור רד (ועיין – כפי הנסמן שם – גם סיפורים מז'וקג).

צב ביאור בדרך אפשר לכל המו"מ ההלכתי ראה במהדורת מכון זכר נפתלי.

יסכים, במדה מסוימת, למחוק את הקפידא על ההפשטה לטובת ההלבשה, לטובת האשה. במלים אחרות, משה רבינו פרש מן האשה אבל משיח לא יפרוש מן האשה^{צג} – בסוף מגיעים מההפשטה להלבשה, מידיעת השלילה לידיעת החיוב.

עד כאן ראשי הפרקים בענין.

צג ראה זהר ח"ג רעט, א (ובהרחבה ראה בעתה אחישנה עמ' רלט הערה לז). ובכ"מ.

הנאה ושום שימוש בהלבשה. אדער־אדער (או־ או) – אם הפשטה, אתה צריך להיות מופשט עד הסוף, ואז לא יכול להתקיים בעולם הזה בכלל. בסוף, כשהרמב"ם הודה, לפחות הוא תיקן חלק, חצי, שמי שפורש לא לגמרי מודר הנאה מתכשיטי אשתו, מההלבשה.

זהו סיפור מאד נחמד, איך למעלה – אחרי מאות שנים – הפוסק משתכנע בעליות הנשמה שלו שמה שאמר לא בסדר, אז למפרע הכל נמחק. שוב, הווארט היה שבסוף גם הרמב"ם

הלומד על מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ ההקדמה לנבואת משה היא "של נעליך" – התפשטות הגשמיות.
- ◆ דרך התורה היא הקדמת ה'לאו' ל'הך' – השלילה לחיוב.
- ◆ ההפשטה קודמת להלבשה – "פושט צורה ולובש צורה".
- ◆ צריך להסיר את הנעליים (דימויי ה' השייכים למוטבע) וללבוש כפפות (דימויי ה' השייכים למורגש).
- ◆ הבל עוסק בהפשטה – כנגד ההגשמה המגושמת של קין עובד האדמה.
- ◆ תכלית ההפשטה-השלילה היא פשיטה – פריצה כדי לשלול שלל (בשלל צבעים).
- ◆ גדר המלכות הוא דחף להתפשט הלאה.
- ◆ משה רבינו רוצה להכנס לארץ כדי לגרום לה להתפשט בכל הארצות.
- ◆ כדי להתפשט הלאה צריך לצאת מכל המסגרות – מכל המוסכמות, מכל הנורמות, הדוגמות, הסטיגמות.
- ◆ תכלית ההפשטה היא תיקון הלבושים – מעבר מ"כתנות עור" ל"כתנות אור".
- ◆ החסידות היא יציאה ממסגרות וההתנגדות היא חשש משבירת המסורת.
- ◆ כדי להתפשט הלאה מוכרחים לצאת מהמסגרות הישנות.
- ◆ בסנה בערה 'אנרגיה אפלה'.
- ◆ הבאת אור התורה לעולם כולו דורש מעם ישראל להיות "רואה ואינו נראה".
- ◆ ההתפשטות הנכונה דורשת רוח הקדש של משה רבינו.
- ◆ האשה היא מקור כל המשלים והדימויים בעבודת ה'.
- ◆ דווקא ההפשטה הגמורה של משה הופכת גם את כח המדמה ל"אדמת קדש".
- ◆ ה"לא" של התורה מחדיד בטול ב"כך" – הופך את עשיית המצוות (מודעות אלקית) לעשייה בדרך ממילא (מודעות טבעית).
- ◆ בסופו של דבר יודה הרמב"ם לבעל שם טוב – משיח לא יפרוש מן האשה.

קדושת לוי

פרשת יתרו

"אנכי ה' אלהיך"

להבורא יתברך". וזהו "אנכי" ראשי תבות "אמירה נעימה כתיבה יהיבה"^ב – אמירה היינו דיבור שאינו תמיד, אך "אמירה נעימה" היינו מה שאדם עובד את ה' כדי לעשות לו תענוג, נעימות, וזה קיים תמיד, כדבר הכתוב בספר, "כתיבה יהיבה".

תורה זו שייכת למדת היסוד. אמירה היא סוד אמר ראשי תבות אור מים רקיע, המשכת הזרע על ידי תענוג במדת היסוד. דווקא על ידי התענוג שביסוד מגיע לדבקות המחשבה.

בחור וזקן

מכאן ואילך דורש הקדושת לוי את דברי חז"ל^ג שהקב"ה נגלה לישראל על הים "כבחור עושה מלחמה" ובהר סיני נגלה "כזקן מלא רחמים", וזהו "אנכי הוי' אלהיך" – הואיל ואני משתנה במראות אל תאמרו שתי רשויות הן, אנכי הוא אשר הוצאתיך ממצרים ועל הים"^ד. התורה השלישית: כאשר האב עושה כרצון הבן מאהבתו את בנו, הדי הוא מתנהג כמו הבן,

ב שבת קה, א. אמירה נעימה כתיבה יהיבה = 900, ל פעמים ל, סוד "הלב היהודי". אמירה = אהרן = יו ברבוע. נעימה = 175, שנות חיי אברהם שזכה ל"אהבה בתענוגים". כתיבה יהיבה = 469, מספר התבות במעשה בראשית (מספר שבת ה'13).

ג מכילתא פרשת בשלח (טו, ג). מכילתא פרשת יתרו (שם הלשון "כגבור עושה מלחמות". וכן בפירושו "לפי שנגלה בים כגבור מלחמה").

ד רש"י ע"פ המכילתא. ורמז: בחור וזקן אנכי הוי' אלהיך = 546 = אהיה פעמים הוי' כו'.

בקדושת לוי בפרשת יתרו יש שבע תורות על "אנכי הוי' אלהיך"^א, ויש לכוון אותן במבנה שלם, פרצוף.

בן ועבד

התורה הראשונה: הקב"ה נתן לנו את התורה דווקא כשאנו בבחינת בנים, עבודה מאהבה, ולא בבחינת עבדים, עבודה מיראה. אם ישראל היו מקבלים את התורה לפני יציאת מצרים, היה זה מיראה, שאם לא יקבלו לא יוציאים. לכן קדמה יציאת מצרים למתן תורה, "אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים [קודם הוצאתיך, שלא תהיה עבודתך מיראה, בחינת עבד]".

תורה זו שייכת למדות החסד והגבורה, עבודה מאהבה בחסד ועבודה מיראה בגבורה, כאשר "לית פולחנא כפולחנא דרחימותא" בבחינת בן.

אמירה וכתיבה

התורה השניה: האדם צריך לקיים "שויתי ה' לנגדי תמיד". אמנם "אי אפשר לדבק מחשבתו תמיד לה'. רק הכלל הוא כשאדם עובד כדי לעשות נחת רוח ותענוג להבורא יתברך אז זה התענוג בעצמו מעורר אותו לדבק מחשבתו

נערך ע"י יוסף פלאי, מרשימת הרב י"א שבט תשפ"ב.
א יש ארבע פעמים "אנכי הוי' אלהיך" בתורה, כנגד יהיזה, שתי פעמים בעשרת הדברות בפרשת יתרו, כנגד יה, ושתי פעמים בעשרת הדברות בפרשת ואתחנן, כנגד ו. והנה אנכי הוי' אלהיך = 173, ובמילוי אלף נון כף יוד יוד הא וו הא אלף למד הא יוד כף = 692 = 4 פעמים 173!

מוחין דגדלות

התורה השישית: ביציאת מצרים עבדו ישראל את ה' במוחין דקטנות, "כבחור" שיש לו שכל קטן, מכח הטובות והחסדים שהשפיע להם. אך במתן תורה הגיעו למוחין דגדלות, עבודת ה' "בגין דאיהו רב ושליט" וכו', "כזקן" שיש לו שכל גדול וכל תענוגי העולם אינם חשובים אצלו לעומת התענוג מעצם עבודת ה', ולכן אין אות ט בלוחות הראשונים, כי טובת העוה"ז לא נחשבת. והנה הצדיקים העובדים במוחין דגדלות הנהגת העולם נמסרת בידיהם ויכולים להמתיק את הגזרות, והקב"ה שמח כשמנצחים אותו, "אמירה נעימה כתיבה יחיבה, מה שמסרתי רצוני לעמי ישראל, שכפי רצונם יתנהגו כל העולמות, הוא מתוק אצלי, שיש לי מזה תענוג, כמו שיש להאב תענוג מהבן כשהבן מנצח אותו". וזה ענין תורה שבעל פה על פי דעת הצדיקים, וזהו "אנא נפשי כתבתי יהבית", "אני כתבתי רצוני, זהו תורה שבכתב. יהבית זה תורה שבעל פה. ומסרתי רצוני לכם, פירוש לכם רשות לפרש כפי רצונכם וכפי רצונכם יתנהגו כל העולמות". ולכן נאמר "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" ולא "אשר בראתי שמים וארץ" (כשאלת הראשונים), כי ביציאת מצרים נגלה שאנו בני למקום וכך אפשר להתלהב ולהגיע למוחין דגדלות.

מי שהגיע למוחין דגדלות "אין לו שום מורא ופחד מכל המאורעות שבאות עליו", וזהו "כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם" – הצרות רק מסביבי אבל בתוכי אני בטוח בה', אך כשאני נופל למוחין דקטנות אז "סבוני גם סבבוני", גם בפנים אני מרגיש פחד ובכל זאת מתחזק שהצרה תהפוך לרצה "בשם ה' כי אמילם". וזה ענין "שבת הגדול", ה' צוה לקחת את השנה (אליל מצרים) כדי שישאל יתנו במוחין דגדלות ולא יתפעלו ויפחדו מהמצרים. וזה מה שאמר יתרו "ברוך ה'... אשר הציל את העם מתחת יד מצרים", שלא פחדו יותר מהם, "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים", שישאל הגיעו למוחין דגדלות.

"כבחור", וזה בקריעת ים סוף שישאל רצו שהים יהיה יבשה וכן עשה הקב"ה. "במקום גדולתו [גילוי נסים] שם אתה מוצא ענוותנותו [לעשות רצונו כרצון הבן]". אבל במתן תורה הקב"ה מלמד לישראל שכל, כמו שהוא רוצה, "כזקן".

תורה זו שייכת לכתה, רצון. מקור הרצון הוא בגלגלתא, ושם הקב"ה מצמצם את רצונו כרצון הבן, כמו בים סוף. אך במתן תורה התגלה 'כח המשכיל' שברצון, 'מוחא סתימאה', כרצון האב להשכיל את הבן.

שערות ולבוש

התורה הרביעית: בים סוף ה' נגלה כבחור, בלא לבוש (כבחור שאין לו חתימת זקן). כיון שהיה שינוי הטבע. ובמתן תורה נגלה בדרך התלבשות בעולמות, כדי שייבנו בני ישראל את התורה, "כזקן", כי לבוש הוא בחינת שערות. "אתה נגלית בענן כבודך", בלבוש וצמצום אורו הגדול "על עם קדשך לדבר עמם".

תורה זו יש לכוון כנגד התפארת, בה יש פשוט או לבוש (בגדי תפארת). פשוט ללא לבוש היינו "תפארת גופא", מדת יעקב שהיה "איש חלק" ללא שערות.

דעה אחת

התורה החמשית: מדת בחור היינו שאין דעתו מיושבת בדעה אחת, אלא נתון בשקלא וטריא, וזה היה בים סוף שהיה חסד לישראל ודין למצרים. אך במתן תורה היה כזקן, מיושב בדעה אחת – הכל חסד, לכל העולם, "נתמלא העולם כולו בושם". באמת גם ביציאת מצרים וקריעת ים סוף העיקר היה החסד, וזה "אנכי... אשר הוצאתיך מארץ מצרים", גם אז הכל חסד כמו עכשיו.

תורה זו שייכת לדעת. בדעת יש עטרא דחסדים ועטרא דגבורות, חסד לישראל וגבורה למצרים, אך סוד ישוב הדעת היינו הריכוז בעטרא דחסדים דוקא, חסד לישראל.

נחת רוח (עיקר גדול בקדושת לוי), וזהו "מתוך שלא לשמה בא לשמה". ולכן אסור לגלח בימי הספירה, כי הקטנות היא לבוש (בחנית שערות) לגדלות. אכן, ראשית החינוך היא בתגלחת הבנים הקטנים, ויש להזהיר לא לגדל בלורית, דהיינו לא להעצים את עבודת הקטנות בנפרד מהגדלות. תורה זו שייכת לחכמה ובינה, אבא ואמא. "לשמה" היינו אור אבא, עבודה רק לעשות נחת רוח לאב. בינה היא שרש ה"לא לשמה" (סוד עולם הבא, לשם שכר העולם הבא). אך חכמה ובינה הן "תדין ריעין דלא מתפרשין לעלמין", כאשר אמא מלבישה את אבא, שלא לשמה כדי לשמה, לקבל תענוג כדי לעשות נחת רוח לאב. החכמה היא אין, והבינה יש – "להנחיל אוהבי יש", "שי עולמות לכל צדיק וצדיק". יחוד החכמה והבינה הוא בשער הנו", תכלית ימי הספירה, המעבר מקטנות בפסח לגדלות בשבועות. זהירות בחינוך שלא לגדל בלורית, היינו שלא יהיה "מינה דינין מתעריין".

תורה זו שייכת למלכות, "מלכות פה תורה שבעל פה". תיקון המלכות הוא בצדיק שאינו פוחד מכלום, כצוואת אבי הבעל שם טוב, מפני שכולו בטל לה' "רב ושליט" (ועבודה זו היא התענוג הכי גדול), ללא התפעלות מהקליפות הסובבות את המלכות, כדוד המלך – ואז נעשה מלך על המציאות כולה, "מאן מלכי רבנן". ראשית בנין המלכות היא מהנצח, התענוג של ה' כשאומר "נצחוני בני".

שלא לשמה ולשמה

התורה השביעית: בפסח העבודה בקטנות, "כבחור", היינו שלא לשמה אלא לקבלת שכר בעולם הבא, וזה "עובדי עבודה זרה היו אבותינו", פולחן עצמי שלא לשמה. ובמתן תורה העבודה בגדלות, "לשמה". אך באמת אין כאן שתי רשויות, אלא "אנכי ה' אלהיך", ביים ובסיני, כי הקטנות מלבישה את הגדלות, דהיינו שהכוונה לקבל שכר היא באמת כדי לעשות לה'

אנשי חיל

יתרו יעץ למשה רבינו לבחור אנשים "אֲנָשֵׁי חַיִל יִרְאִי אֱלֹהִים אֲנָשֵׁי אֱמֶת שְׂנֵאִי בְּצַע", אבל בתיאור המעשה מופיעה רק תכונה אחת, "ויבחר מִשֵּׁה אֲנָשֵׁי חַיִל מִכָּל יִשְׂרָאֵל". משה רוצה אנשים שיהיו קודם כל 'שליחים' נאמנים המסורים בלב ונפש למען הכלל, "אנשי חיל" – חֵילִים בצבא ה'. בהיותם אנשי חיל, הם מזדהים עם משה רבינו עצמו, איש חיל בעל מסירות נפש – וכך הם יכולים להיות שליחים שלו לשפוט את ישראל, "שלוחו של אדם כמותו". על בניהו בן יהוידע נאמר שהיה "בֶּן אִישׁ חַיִל" והקרי הוא "בֶּן אִישׁ חַיִל". אם כן, גם "אנשי חיל" אצלנו הם "אנשי חיל" – אנשים שיש בהם חיות מיוחדת, זריזים, פעילים ונמרצים. בחסידות יש זוג מושגים: "חיל בעצם" ו"חיל להחיות". יש מי שהחיות שלו מרוכזת בו עצמו, ויש מי שהחיות מתפשטת ממנו גם לאחרים. "איש חיל" הוא מי שיש בו "חיים להחיות".

[פנים אל פנים עמ' טל]

דבר השמיטה

טעמי מצוות שמיטה

ירקות שביעית

שיש בהם איסור ספיחין (שם הלכות ט"ב).
ג. ירקות שגדלו בשדה נכרי, לדעת המב"ט יש בהם קדושת שביעית אך אין בהם איסור ספיחים (ואילו לדעת הבית יוסף אין בהם קדושת שביעית כלל).
ד. מקומות הנמצאים בתחום כיבוש עולי מצרים ולא בתחום עולי בבל, וכן עבר הירדן – אין בהם איסור ספיחין אך יש בהם קדושת שביעית לדעת הרמב"ם (פ"ד כו"כח. ראה במפרשים שם).

קרוב ורחוק

שלשה מהסוגים הנ"ל שייכים באופן מובהק להגדרת המקום: כיבוש עולי מצרים ועבר הירדן, שדה גוי ושדה בור וכדו' שלא רגילים לזרוע בה. גם ירקות שלא רגילים לזרוע מתקשרים לעניין המקום – שכן ירקות אלו גדלים בר שדה בור ואינם גדלים כסדרם בשדה שאנשים רגילים לזרוע.

אפשר להגדיר שלשה סוגים אלו שייכים למרחק: גזירת ספיחין היא בשדה הקרובה לאדם שבה הוא משתמש. כיבוש עולי מצרים ועבר הירדן רחוקים מעיקר הארץ הקדושה; שדה בור הוא שדה רחוקה; וכן שדה גוי רחוקה מעיקר הישוב היהודי (מצב זמני של שדה בארץ ישראל הנמצאת ביד גוי).

הסוג הרביעי, ירקות שגדלו בשישית ונלקטו בשביעית, מדבר על השדה 'הקרובה' ביותר,

כללי דיני ירקות בשביעית: מן התורה מותר לאכול ירקות שצמחו בשביעית (רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פ"ד ה"א), ולענין קדושת שביעית הולכים בירקות אחר לקיטה (שם הי"ב). חכמים גזרו על הספיחין שיהיו אסורים באכילה "מפני עוברי עבירה, שלא ילך ויזרע תבואה וקטניות וזרעוני גנה בתוך שדהו בסתר וכשיצמח יאכל מהם ויאמר ספיחין הם" (שם ה"ב).
הנה יש כמה סוגי ירקות שיש בהם קדושת שביעית (חיוב ביעור, איסור סחורה והפסד וכו') אך אין בהם איסור ספיחין:

א. בשדות שאנשים לא רגילים לזרוע בהם לא גזרו איסור ספיחין: "ספיחים העולים בשדה בור ובשדה ניר ובשדה כרם ובשדה זרע מותרין באכילה. ומפני מה לא גזרו עליהם? לפי שאין אדם זורע מקומות אלו, שדה בור אין אדם נפנה לשם, ושדה ניר רוצה הוא בתיקונה, ושדה כרם אינו אוסר כרמו, ושדה זרע הספיחין מפסידין אותה" (שם ה"ד). וכן ירקות שאנשים לא רגילים לזרוע כמו הפיגם והירבוזין השוטים (שם ה"ג).

ב. לדעת הר"ש והרמב"ן^א, ירקות שהחלו לגדול בשישית ונלקטו בשביעית, יש בהם קדושת שביעית (כיון שהולכים אחר לקיטה) אך אין בהם איסור ספיחין, שלא כדעת הרמב"ם

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב. א ר"ש שביעית ט, א. רמב"ן ויקרא כה, ה. ועוד.

כזו: לדעתו אין 'מקום' כזה, יש 'עולם' אפשרי המציאות ויש הקב"ה מחויב המציאות וכל דמיון וממוצע ביניהם הוא שקר הגובל בעבודה זרה (כאשר ההשגה הנכונה בה' היא רק 'ידיעת השלילה' המפשיטה את הבורא מכל מושג שעולה בדעת האדם, לעומת 'ידיעת החיוב' של המקובלים דרך מושגי עולם האצילות).

בינה, ה – ירקות שגדלו בשדה גוי לדעת המבי"ט. הצד השווה בשני אלו הוא המחלוקת הגדולה בין הפוסקים, לעומת שני הסוגים הבאים שבהם ההלכה ברורה יחסית, מתאים להבדל בין י"ה "הנסתרות לה' אלהינו" ל"זה" והנגלות לנו ולבנינו [לפסוק בהן הלכה למעשה]". בחכמה המחלוקת בין גדולי הראשונים (הר"ש והרמב"ן לעומת הרמב"ם), ובבינה המחלוקת בין גדולי האחרונים (המבי"ט והבית יוסף) – רמו לכך שחכמה היא 'עומק ראשית', 'ראשית חכמה', ובינה היא 'עומק אחרית'.

מדות, ו – שדה בור וכיו"ב. בכל השדות הללו אדם מסיח דעתו מלזרוע. דעת היא פנימיות המדות, "מפתחא דכליל שית": תיקון המדות תלוי בדעת, "ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים"^ב לעומת "גם בלא דעת נפש לא טוב"^ג. עיקר עבודת האדם בתיקון מדות הלב הוא להיות שדה עבודה, חרושה וזרועה ומטופלת היטב, ולא להשאיר את המדות כשדה בור בטבע הראשוני והבלתי מתוקן.

מלכות, ה – עולי מצרים ועבר הירדן. כאן מדובר על תחומי הארץ בכלל וגבולותיה, ארץ בכלל וארץ ישראל בפרט היא בחינת מלכות. ארץ ישראל עצמה מתפשטת גם למקומות אלו של עולי מצרים ועבר הירדן (ועד שעתידיה להתפשט על כל העולם כולו), והתפשטות זו היא המלכות של ארץ ישראל.

שדהו של האדם שהוא זרע בה בשישית, וגם בזה יש היתר כיון שהירקות החלו לגדול בשישית.

הקבלה לשם הוי'

לאחר שראינו שכל הסוגים מסודרים ביחס של קרוב-רחוק, נוכל להקביל אותם בפנימיות למערכת היסודית של ארבע אותיות שם הוי' ב"ה.

עצם המושגים קרוב-רחוק שייכים לחכמה. 'קירוב מקום' לאלקות הוא בחכמה, ובעולם האצילות האלקי בכלל (שבו שורה החכמה). מצד החכמה, הכל בטל לאלקות, הכל נמצא אצל ה' (אצילות לשון אצל). לעומת זאת, ככל שמתרחקים – כך יורדים בפרצופים ובעולמות. בהתאם לזה נכוון את ארבעת הסוגים בדרך הבאה:

חכמה, י – ירקות שגדלו בשישית, לדעת הר"ש והרמב"ן. כאן מדובר במקום ה'קרוב', קירוב מקום בחכמה, עולם האצילות האלקי. יש להעמיק עוד ולומר שאיסור ספיחין היינו הבדלה בין הקדושה למה שנספח אליה, מנסה להדבק-להצטרף אך אינו ראוי באמת ולכן יש לדחותו, בזהירות מלתת יניקה לשקר ורע, כדוגמת מי שבא להתגייר-להסתפח ומתברר שאין כוונתו לקבל עול תורה ומצוות וכדו', "קשים גרים לישראל כספחת" כשאינם נספחים כראוי, לעומת ספיח טוב, גר צדק הנכלל בקדושת ישראל, "כגר כאזרח". והנה חידוש עיקרי של הקבלה הוא עצם המושג 'עולם האצילות' (שבו עשר ספירות וכו'), שאינו האלקות עצמה (הנעלית מכל הגדרה וצמצום) אלא "עולם אלקי" (אחדות שני הפכים, עולם ואלקות), ממוצע בין הקב"ה לנבראים. לכן הרמב"ן בעל חכמת הקבלה ("דרך האמת", וכן הר"ש משאנץ הקרוב ל'חסידי אשכנז') סובר שיש מציאות של 'ספיח' בקדושה, קירוב מקום של עולם האצילות שבו הכל מתאחד באלקות, "איהו וחיהו וגרמוהי חד". אך הרמב"ם לשיטתו שולל דרגה

ב משלי כד, ד (חדרים היינו חסד דין רחמים, חג"ת. הון יקר ונעים היינו נה"י).

ג משלי יט, ב.

הסיפור החסידי

מהר"ש מסלונים | נפגעת? תתנצל!

רבי שמואל וינברג מסלונים נולד בשנת תר"י לרב יחיאל מיכל אהרן, בנו של רבי אברהם מייסד חסידות סלונים. את עיקר דרכו ומשנתו רכש אצל סבו, אך הרבה לנסוע אל אדמו"רי דורו כרבי חיים מצאנז ורבי דוד משה מטשורטקוב. ניהל פעילות ציבורית ענפה, ועמד בקשר עם הרבי הרש"ב מליובאוויטש, רבי חיים מברייסק, החפץ חיים ועוד רבים. בקשריו עם אדמו"רי ורבני דורו שימש כשליחו בן אחיו, רבי אברהם וינברג (השלישי), שהפך לימים לאדמו"ר מסלונים. כדרכם של אדמו"רי חסידות סלונים, עמד בקשר הדוק עם היישוב החסידי בארץ ישראל ותמך בו, ובצעירותו אף ביקר פעמיים בארץ. בשנת תר"ס פעל להקמת ישיבת אור תורה בטבריה על ידי חסידו, הרב משה קליערס רבה האשכנזי של העיר. נפטר בי"ט שבט תרע"ו, בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, בעת שהותו בטיפול רפואי בוורשה. בשל קשיי ההתניידות בעת המלחמה, נקבר בבית הקברות היהודי בוורשה. שיחותיו ודברי תורתו ששרדו, יצאו לאור בתשרי תשכ"ט על ידי רבי שלום נח ברזובסקי (ה"נתיבות שלום"), בספר "דברי שמואל".

לפני ראש השנה אמר מרן מהר"ש לרבי ברוך מרדכי, שבראש השנה הוא חייב לפייס את רבי משה מידגור ולקנות לו עליה. כך הדריתו את החסידים בימים ההם...

ושמעתי מהרה"ח ריל"ס שליט"א בן מרן הרמ"ח, שסיפר לי מה ששמע מאדמו"ר הרה"צ רבי אי"ה וינברג זצ"ל בהרה"ק רבי ישכר לייב זי"ע מסלאנימא, שנתגדל בבית סבו הגדול. כשסיפר לו הרי"ל סיפור זה, נענה: עס איז ניט קיין חידוש ביי איהם [= זה אינו חידוש אצלן]. באומרו, שדרכי החינוך אצל סבו המהר"ש זי"ע היו בסדר זה, שבאם הילדים היו מתגרים זה עם זה, היה צריך הנפגע לפייס את הפוגע... ואמר שמפני זה לא היו הולכים להתלונן על מאן דהו שפגע בו, שבדיוע היה שיצטרכו עוד לפייסו. [מזקנים אתבונן] מערכת הרה"ק רבי שמואל מסלאנימא

ההדרכה הפלאית של הרבי מסלונים, עשויה לקומם אנשים רבים: מה אני אשם בכך שהתנהגו אלי לא כשורה? איך יראה העולם אם יעברו

אצילות נפשו ומדותיו התרומיות של רבי שמואל, הפעימו את כל מי שבא עמו במגע. הדבר היה משפיע על החוסים בצילו, שגם מהם היה דורש ומבקש טהרת המדות והעברה על המדות ללא פשרות. אפילו שהזולת לכאורה חטא כנגדו, עליו לוותר לו ושלא תהיה לו תרעומת וטרונאי.

וכך שמעתי ממרן הרמ"ח זי"ע, שהגגיד רבי ברוך מרדכי מוורשא נתן פעם לרבי משה מידגור סחורה בשווי של כמה מאות רובל כדי שישחור בה ויהיה לו פרנסה, אך כשבאו הערלים לקנות אצלו סירב לעסוק עמהם ולא פנה אליהם כלל אלא המשיך ללמוד בספרו ואמר תהלים, והערלים שהרגישו שאינו מסתכל לקחו מכל הטוב ללא תמורה. לא עבר זמן רב ולא נשאר בידו מאומה, וכמובן שלא היתה לו שום אפשרות להחזיר הסחורה או לשלם תמורתה, ורבי ברוך מרדכי התרעם עליו מאד.

בנשמתם מן ההורים שלהם. הדבר דורש מן ההורה התבוננות רבה (בדרך שמלמדת החסידות), וגם יכולת לצאת מעצמו ומזווית הראייה שלו. זה עשוי להיות קשה, אך זהו פירושו של כבוד: הבנה למקומו השונה של הזולת, וראייה שלו באשר הוא שם. נוסף על כך, למאמץ הרוחני של ההתבוננות מצטרפת סיעתא דשמיא מיוחדת. הרי ה' הפקיד בידי את הילד הזה, ובודאי לא יחסוך ממני את היכולת להעניק לו את העניין והחוש המיוחדים לו.

כמובן, כפי שעל ההורה הנפגע ליישב את דעתו של בנו, נכונים הדברים ביתר שאת גם בכיוון השני, כאשר הילד מרגיש כי נפגע מהוריו. עיקר ההתבגרות הרוחנית של הילד, הוא לפשוט את לבושי ילדותו, משקעי הילדות המורכבים לעיתים. וכאשר זוכה הבן, על ידי עבודה פנימית, למוחין גדולות, הוא סולח בלב שלם להוריו ואף מבקש מהם סליחה על שלא כיבד אותם כראוי. כמובן שכל המובא כאן איננו הצדקה לפגוע ולהזיק, ולאחר מכן לדרוש התנצלות מן הנפגע ח"ו. אך יש כאן הזמנה להתבוננות פנימית, בכל פעם בה האדם חש כנפגע. מי מדבר עכשיו בתוך הראש שלי? האמת והצדק או הכבוד הפגוע? במקום שהדבר נצרך, לא מונעת העבודה הפנימית את החובה לפעול ולדרוש צדק, אך היא נותנת את הכלים לעשות זאת מהמקום הנקי ביותר שאפשר.

בשתיקה על כל העוולות שבו? אלא שגם אם אינך אשם (מה שבהחלט יתכן) ולפני שרצים לתקן את העולם (עניין חשוב לכשעצמו), רבי שמואל שם לב לעניין חשוב נוסף: מהיכן באה הרגשת הפגיעה?

על פי החסידות, זו נוצרת מן הגאווה והכבוד הפגוע, התחושה ש"מגיע לי". את התחושה הזו חותר הצדיק לעקור (וגם בקרב חסידי חב"ד, לא נוהגים לבקש סליחה זה מזה בערב יום כיפור מאותה הסיבה).

על משקל "ההתנצלות ההפוכה" של סלונים, נציג פירוש חדש למונח "כיבוד הורים", שהעדרו גורם תחושת פגיעה במשפחות רבות: משמעותו הפשוטה היא, כמובן, הכבוד הניתן להורים – אך ניתן גם להתפרש ככבוד שנותנים ההורים לילדיהם...

כך אומר הפירוש החסידי, לפסוק "חושך שבטו שונא בנו". 'שבטו' הוא לא מקל בידי האב, אלא שבט רוחני, שורש הנשמה אליו שייך הבן. לכל שבט יש חוש מיוחד וחו מיוחד, אבן מיוחדת בחשן המשפט של הכהן הגדול. אם היחסים בין ההורים והילדים לא תקינים, אות הוא כי ההורה לא השכיל מראשית הדרך לקיים "חנך לנער על פי דרכו", ולא חינך את הילד לפי האופי והחוש המיוחדים שלו.

לדברי האריז"ל, ככל שמתקרבים לימות המשיח, מתגברת התופעה של ילדים השונים

על כנפי נשרים

"וְאַשָׁא אֶתְכֶם עַל כְּנָפֵי נְשָׂרִים וְאַבָּא אֶתְכֶם אֵלַי". הנשר הוא מלך העופות, פורש כנפים אדירות וממריא אל על, משייט בבטחה בשמים. הנשר מייצג בטחון עצמי ללא גבול, אני עף... אם כך, "על כנפי נשרים" פירושו שה' הוציא אותנו ממצרים בכך שנסך בנו בטחון, על ידי מדה זו של **כנפי נשרים**. דימוי הנשר חוזר בדברי הנביא "יְקַוֵּה יְחֲלִיפוּ כַּח יַעֲלוּ אֲבָר כְּנָשָׂרִים יְרוּצוּ וְלֹא יִגְעוּ וְלֹא יַעֲפוּ", ואומרים חז"ל שכאשר הקב"ה יחדש את העולם הוא יעשה לצדיקים כנפיים כנשרים שבהם ישוטו על פני המים. כלומר, לעתיד לבוא יגיעו כל ישראל, "ועמך כולם צדיקים", לדרגה של בטחון מוחלט שהוא הוא סוד הקיום הנצחי בתחיית המתים, "בְּטָחוֹ בְּה' עַדִּי עַד".

[לב לדעת עמ' צה]

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

שהשי"ת יברך אותך בכל טוב סלה בגו"ר (לך ולזוגתך תחי' וכל בני המשפחה כ"י), בריאות ונחת ואריכות ימים ושנים טובות והצלחה רבה ומופלגה בשליחות שלך לעם ישראל, בפרט בשדה החינוך על טהרת הקדש, החינוך לערכי הנצח של תורתנו הקדושה, שיהיה "דין נצח" בפועל ממש בשלמות ארצנו הקדושה ועד לביאת ינון בב"א!

ברכה להצלחת הערב של ארגון 'שפרה ופועה'

שהפעילות תתרבה מאד (כמתאים למצות "פרו ורבו ומלאו את הארץ") – בכמות ובאיכות. שפרה ופועה הן סוד אמא עילאה ואמא תתאה, שהן גם עולם המחשבה ועולם הדיבור. 'שפרה' רומזת לעבודה בעולם המחשבה, "עבדו את הוי' בשמחה", כדי להיות "אם הבנים שמחה". 'פועה' רומזת לעידוד הילודה בעולם הדיבור – בכל אמצעי התקשורת וכו'. העידוד עצמו בא, כמובן, מכח השמחה (להעיר שבלשון ארמית עידוד הוא לשון הריון, 'עידוי', ודוק).

ברכה ליום הולדת 60

ל... היקה, מזל טוב בהגיעך ל"בן ששים לזקנה" – "זה קנה חכמה!" היינו החכמה האלקית לראות בכל דבר את נקודת האין האלקי שמהוה ומחיה אותו בכל רגע. גם בנפש הזולת (הבן, התלמיד כו') יש לראות את נקודת האין שבו, הבטול שלו לאלקות (שלא תמיד מאיר אצלו במודע, אך החכם רואה אותו ובכך מגלה אותו). "החכמה מאין תמצא" – חכמה זו מגיעה מרישא דאין, מקור התענוג בנפש האלקית של היהודי.

בחינה זו מאידה במיוחד בשבת קדש – **בן ששים** בגימטריא **שבת**. מתאים במיוחד בשנה שכולה "שבת להוי'", "שבת הארץ".

ה' ברא את העולם יש מאין ואילו תפקיד הצדיק – "ועמך כלם צדיקים" – הוא להחזיר את היש לאין (בהכרה פנימית כנ"ל, סוד "והדרת [לשון תשובה] פני זקן").

בן ששים הוא חצי 120 (של משה רבינו), "הוא גואל ראשון והוא גואל אחרון", "אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות – פעמיים בן ששים – מיד הם נגאלים!".

לפת אמת תכון דבר

האנחה שייצאה מפיו באה מתוך לבו השבור. זו הייתה אנחה אמתית. הרבי נגש לאותו חסיד ועודד את רוחו: "זו אנחת אמת, היא בודאי מגיעה ישירות עד לכסא הכבוד ופועלת את פעלתה". החסיד, שדברי הרבי הרימו את רוחו השבורה וחוּקו אותו, נתן דרור לרגשותיו ונאנח בשנית. "אבל זו כבר אנחת שקר", הגיב הרבי במידיות.

אז נכון, אולי הגערה הזו אינה התגובה הכי נעימה, ויש מי שעלול אפילו להפגע ממנה, אבל חסיד קאצק אמתית אוהב אותה. היא מעמידה אותו על האמת, והאמת היא שאנחה הבוקעת ישירות מהלב רצויה ומברכת, אבל לא כאשר נלווית אליה מחשבת פסול. בן, זו אותה 'מחשבת' קטנה, הלוחשת על אָזונו של האיש בשקט: "וואו, איזה מסכן אתה. מגיעה לך יותר תשומת לב...". הדיוק שלא לסטות למחשבה זרה הוא הממחיות של הרבי מקאצק.

שלום ילדים!

בשבוע הקרוב, ביום כב שבט, יחול יום הלולתו של אחד ומיחד מצדיקי החסידות – רבי מנחם מענדל מקאצק. הרבי מקאצק היה תלמידו של רבי שמחה בונים מפרשיסקא והוא זכה להעמיד תלמידים רבים, שהמשיכו בסגנונות שונים את דרכו המיוחדת. ומהי דרכו? אמת. הוא תבע ממקשריו את מדת האמת הצרופה, עד שהיו שהתבטאו עליו "אמת מקאצק תצמח". מהי אמת?

אמת מקאצק תצמח

אמת היא הליכה על קו אחד, רציף, לארץ כל הדרך מבלי לסטות ממנו ימינה או שמאלה. כאשר מכניס האדם שקולים נוספים לאמת שלו הוא מתחיל לזיף, ואז זה הרבי מקאצק פשוט לא סבל, ואני משתמש במלים עדינות. רוצים דגמה? הנה: יום אחד עבר הרבי ושמע את אחד החסידים נאנת.

אֲמֵת-תָּוִי

במהירות עצומה. "ותפלתם מהרה – באהבה תקבל", היו אומרים בשנינות רצינית. אריכות בתפלה רק מזמינה את המחשבה לשוטט בכל מקום אחר. תפלה אמתית באה בצורה מתמצתת ומרכזת. הפעלתם פעם מוזיקה טובה עם הגברה בעצמה החזקה ביותר? אני מניח שלא להרבה זמן. אין אפשרות לעמד בכך. כך גורסים בקאצק לגבי אריכות התפלה.

הרבי הצמח צדק, שהיה בן גילו של הרבי מקאצק ואף נשא את אותו שם פרטי, קיים עמו יחסים חמים. פעם אחת שגר הרבי מקאצק ביד כמה מחסידיו מכתב אל הצמח צדק, ובו בקשה להדרכה מסוימת בעבודת ה'. הרבי התישב וכתב לו תשובה, פדורפו, ארפה ומפרטת. כשהגיע מכתבו של הרבי ליעדו, אל הרבי מקאצק, הוא עבר על תכנון במהירות. "תשובה טובה", הגיב באזני חסידיו, "אלא שמה שבליובאוויטש פותבים במאמר ארף מסתפקים אצלנו בשלש שורות...". זו הקצרנות האפיינית לקאצק.

דָּבָרֵי אֵתָּה תֹאמֶר

אכן, ידוע, כי עצמתה של חסידות קאצק לא החזיקה בצורתה המקורית למשך זמן רב. הרבי, ששאיפותיו נסקו גבוה ועברו את השמים, התאכזב מעולם השקר. הוא הסתגר בחדרו והתבודד בו עד סוף ימיו. דרכו החדה

העקביות שדורשת האמת רמוזה במלה אמת. אלה היא האות הראשונה באותיות ואלו ת"ו היא האחרונה שבהן. זה אומר לי שדרכה של האמת אחת היא, מראש ועד סוף. אגב, האות האמצעית – מם – לא סוטה מהעקרון. גם היא נצבת בדיוק באמצען של האותיות, במקום היד מההתחלה (זאת כאשר אנו כוללים בהן את חמש האותיות הסופיות ומונים בסך הכל כזו אותיות).

ומהו הפך האמת? שקר. השקר תמיד מאכזב. רק אתמול הבטיח לה מישהו ספריה וכבר היום הוא מתכחש. "לא אמרתי", הוא מעז לומר ואתה כמובן מתאכזב. נחל שזורם רק בחורף, בעת ירידת הגשמים, אבל בקיץ יבש לגמרי, נקרא 'נחל אכזב'. הוא פשוט מכזב ומשקר לנו ואנו מתאכזבים ממנו. תחליט, אם אתה נחל אז תזרם תמיד... והרבי מקאצק הלך עם האמת עד הקצה האחרון. "מצדי", התבטא, "די לי בעשרה חסידים, אנשי אמת, עם עליה של כרוב חבוש לראשם, חגורים בחבל פשוט למתניהם, שיעלו יחד עמי לגג ויצעקו בכל כחם 'ה' הוא האלקים'".

הִזְכֵּר וְדַעְוָה

החדות והחריפות שאפינה את הרבי מקאצק התבטאה גם בסגנון התפלה. בקאצק היו מתפללים

מתן תורה"), כעבודתם של האבות הקדושים, ואלו דרכי – דרכה של חסידות חב"ד – שיכת לדור שקבל את התורה. מתן תורה אף הוא היה בקולות וברקים, אבל פדי שנוכל לקלט ממנו משהו ולהפנים אותו בתוכנו – עלינו לסגל לעצמנו את אריכות הדרך החב"דית.

שנזכה לאמת קצרה וארצה גם יחד וזכותו תגן עלינו!

שבת שלום ומברך!

5'

התפצלה לזרמים שונים, תלמידיו הרבים המשיכו את דרכו, ונתבו אותה כל אחד בסגנונו המיוחד לו. מקאצק צמחו חצרות רבות, כמו גור, סוכטשוב, אלקסנדר, איז'ביצא ועוד, אבל הניחוח הראשוני והרענון שהביא עמו הרבי – נותרו עמנו עד היום.

כאמור, אדמו"ר הצמח צדק העריך מאוד את אישיותו ואת קדשתו של הרבי מקאצק, על אף השני הגדול בדרבם. ביחס להבדל ביניהם התבטא הרבי, כי עבודתה ודרכה של חסידות קאצק היא "פאר מתן תורה" (= "לפני

אמונה לעולם

"הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור שמע העם בדרך עמך וגם כך יאמינו לעולם". זו הפעם השלישית שמדובר על האמונה של ישראל. הפעם הראשונה היתה בפרשת שמות, בתגובה לבשרת הגאולה מפי משה ואהרן, ו"יאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל", והפעם השנייה בקריעת ים סוף ו"יאמינו בה' ובמשה עבדו".

אלו שלשה שלבים בהתפתחות האמונה. בפעם הראשונה ישראל מאמינים למשה ובפעם השנייה הם מאמינים במשה. בפעם השנייה הם מאמינים במשה עכשיו, כפי שהוא עומד לפניהם, ובפעם השלישית הם מאמינים בו לעולם, בתורת משה הנצחית. האמונה הראשונה קשורה לרובד המעשי, בשורת הגאולה מפי משה. האמונה השנייה קשורה לחוויה המורגשת של ההתפעלות הגדולה מקריעת ים סוף (הרובד המורגש). והאמונה השלישית נוגעת ברובד השכלי העליון.

רמז לקשר בין שלשת השלבים: **ויאמן העם ועוד וגם כך יאמינו לעולם = ויאמינו בהו' ובמשה עבדו**, האמונה הראשונה והשלישית שוות לאמונה האמצעית (שבה מודגשת האמונה בה').

[מעין גנים פרשת בשלח]

פריצת מסגרות היא מפחידה ומסוכנת – הרי המסגרות משמרות את המסורת הקדושה שלנו. לאידך, מסגרות מטבען מאבנות וכובלות: מאבנות, משום שהדגש על המסגרת החיצונית עלול להעלים את הנשמה הפנימית – במקום זיקה אל האין-סוף, אל ה' המופשט מכל, ישנה אחיזה מגשימה בדימויים החיצוניים (והמסגרת הופכת, כמליצת החסידות החריפה, ל"אלהי מסכה"). כובלות, משום שכאשר רוצים להביא את דבר ה' הלאה, לקהלים חדשים ואף לדורות הבאים, צריכים להשתחרר מכל הסטיגמות, הדוגמות והנורמות הקיימות ולבטא את הדברים בשפה מתאימה להם – והמסגרות הקיימות מכבידות על האפשרות הזו וגורמות לקהל יראי ה' להסתגר בתוך עצמו.

החסידות, במובן הזה, היא תנועה פורצת-מסגרות. זו, כמובן, היתה גם סיבת ההתנגדות לחסידות – הפחד להיכן תוביל פריצת המסגרות הזו (אלא שההיסטוריה הוכיחה שב"ה הדברים הגיעו למקומות הכי טובים...). פריצת המסגרות החסידית היא כפולה: מחד, דרישה לתפיסה מופשטת, שמתייחסת לנקודה הפנימית ומתעלמת מהלבושים החיצוניים. מאידך, חתירה להלבשת תכני התורה העמוקים ביותר בשפה חדשה, מוחשית ומקרבת, שתביא אותם לתפוצה הרחבה ביותר.

השיעור המרכזי בחוברת השבוע עוסק בפרדוקס העמוק הזה – **הפשטה לצורך התפשטות**, יציאה מכל התארים והדימויים כדי לייצר "אדמת קדש" בה יכול לשכון ה'. השיעור הראשון בחוברת הוא **המחשה מצוינת** לתהליך הזה עצמו, כאשר לצורך הבאת אור ה' לבני העולם כולו ('המהפכה הרביעית') הוא מתרגם את התכנים הפנימיים ביותר לשפה אוניברסלית – שפת המדע והידע האנושי הכללי.

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי-פון:
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ
ו	א	ב	י	ש
נ	פ	ל	א	ו
ת	ר	ת	ר	ת